

۱۱

دەدەن قورقۇد

ادبى مجله

ایكىنچى اىل. اوң بىر يىنجى نىمە بېرى ۵ تۆمن آيلىق مجله ۴۰-۲۹

کور او غلو (تۈرك خلق نىن قەھرمان او غلو)

او خو یا جاقسیز :

- صفحه ۱
- ۱ - باش سوز
 - ۲ - اولمایمیشم من دیری بم . . . (م. س. پولاد)
 - ۳ - اوز دیلیمده اولتاییدی . . . (فریدون حاصارلی)
 - ۴ - پیر فرزانه . . . (ح. بابک)
 - ۵ - نشجه اعتقاد گتیردیم . . . (طنز) . . . (آوسیاغا جاواود)
 - ۶ - «دامون» پارلایر
 - ۷ - کتاب تانیتماسی : . . . (آیریلماخ)
 - ۸ - طاماح دیشی . . . (طنز حکایه) . . . یازانی: یورقان علی
 - ۹ - آذر بایجان عاشیق لاریندان : عاشیق واله (رضا اورمان)
 - ۱۰ - اولکله، میز بن زحمتکش لریله مصاحبہ (عباس علی عیی نگوروش)
 - ۱۱ - قار یاغیر گینه (شعر) . . . آیدین
 - ۱۲ - یاز ده ده قورقود (شعر) . . . سلیمان ثالث
 - ۱۳ - بانان «ساز» یهیز (شعر) . . . م. شامی
 - ۱۴ - اسلامدا یالان وار؟ (طنز نماشنامه) یازانی: جوجه باقر
 - ۱۵ - بیر سرمایه دار دیلمندن (طنز شعر) . . . آدیسز
 - ۱۶ - خلق لرین دوستلوق ادبیاتیندان : عاشیق جامبول جا بایف . .
 - ۱۷ - قاجاقلار نهضتی حبید. پارلار
 - ۱۸ - ای کارگر ایره‌لی (شعر) . . . هاشم طران
 - ۱۹ - خلخیم (شعر) سه راب طاهر
 - ۲۰ - معاصر تورکیه شاعر لریندان : جاحد کوله‌بی
 - ۲۱ - لیبرال (شعر) اورمع اوغلو
 - ۲۲ - بررسی و انتقاد کتاب: راز نامه‌ای جغرافیایی ح.م. صدیق . .
 - ۲۳ - قان نامازی (ادبی قطعه) . . . اصغر فردی
 - ۲۴ - ائل قهرمانی : بابک (فیلم تقدیمی) . . . اورمهولو حبیب
 - ۲۵ - فارداش‌سی: («۵۵۵ قورقود» و نشمالی آذر بایجاندا مطرح او ناماسی)
 - ۲۶ - گریپش کوره‌سی (شعر) . . . نجار اوغلی
 - ۲۷ - وصال حسرتی (بالاش آذر اوغلو نون آناسی نین اولوی مناسبیله) . . . (علیرضا حمیدخو) . . .
 - ۲۸ - گیم یانیب دیر، گیم اویاق (شعر) . . . (ح. اولدوز) . .

آیدین لاتما

بو مجله تبریز انقلاب
دادسراسی نین گتبی اجازه سیله
آزمایشی حالدا بورا خیلیم.
«کمیسیون مطبوعات» تهراندا
تشکیل تا پاندان صونرا رسمی
حالدا بورا خیلا جاق
آدرس‌هیز :

تبریز - صندوق پستی ۴۷

دققت!

مجله میز بن شدیداً مالی کومکه احتیاجی
وار تئز لیکله بیزه یار دیم لیق ائدین .
مجله میز سیز بن مالی کومکلاریزی انتظار لایر.
مالی کومکلاریزی بو آدرسه گو ندرین :
بانک ملی، شعبه مرکز تبریز، حساب جاری شماره
مجله ۵۵۵ قورقود ۱۹۰۱۸

باش سوّز

۱

بیر ایل « دده قورقود » ون حیا تیندان گئچر کن ، « دده قورقود » بو نمره‌سی ایله عومرو نون ایکینجی یاشیننا آددیم قویور. نتجه‌کی حرمتلی او خو جو لار بیمزدا آیدین دیر، « دده قورقود » او زامان آذر با یجان نین ادبیات ساحه‌سینده پار لادی کی بو آون تور کی دیلده اولان نشی بهار تعطیله چکیا می‌شدیلر. آذر با یجان نین مرکزی اولان ببر بزده آنا دیلمیزده هنج بیر نفری به بوراخیلیمیردی . تا کی « دده قورقود » حیا تین باش‌لادی و بو آغیر سکوتا صون قویماقلایا ناشی افز ملی و ظیفه‌سی نی باشاره‌یه‌جا بئر بنه یتئیر مگه چالیشدی .

« دده قورقود » یئنی جه دوغو لموش کوگره کیمی ، آذر با یجان خلقی نین ملی — طبقائی ایستک لرینه آرخالاناراق بالا - بالا بوی آندی ، اینجه - اینجه یشکه‌لدى و نتجه کی گور ورسونور « ایکی یاشیندا » او لدو . و بو یئنی بیر حاده ایدی آذر با یجان مطبوعات ساحه‌سینده کی بیر تور کی نفریه ائده بی‌لیسیدی حیا تینی نی بیر ایله قدر دوا و ئرسین .

(البته نهران دا بوراخیلان « وارلیق » ژورنالی بو خصوصدا استثنادی) انقلاب دان صونرا آنا دیلمیزده چیخان ژورنال لار دان کی حیات‌لاری چوخ قیسا ایدی و اولکه‌میزین سیاسی فضاسیندان و مالی احتیاج لار دان متأثر اولاراق تعطیله چکیلدیلر آشاغیدا گلن نشی‌لری آد آپارماق اولار :

- ۱ - او لدو ز ۲ - بولداش ۳ - گور او غلی ۴ - ایشق (اورمه‌یده بوراخیلیمیردی)
- ۵ - چنلى بئل ۶ - ملا نصر الدین ۷ - آزادلیق ۸ - اودلار یوردى ۹ - بیر لیک ۱۰ - موشتولوق ۱۱ - یازماجا ۱۲ - آذر با یجان سسی .

۲

حرمتلی او خو جو لار :

گئدیگیمیز کیمی « دده قورقود » ایکی یاشیندا او لدو . آمما مجله‌میزین بو آله مادی - معنوی یار دیم لیق لار بینین کوچک‌لکه‌سینده ایدی کی « دده قورقود » ائده بیلده افز حرکتینی ادامه و ئرسین .

مجله‌میزین تازا حیا تیندا ابسه ، سیز عزیز دوست‌لاری گمگه چاغیراب و سیز لرین مادی - معنوی کمک لیک لری نیزی داها آرتیق گوژله بیریک . چون « دده قورقود » ون هر نمره‌سی ۵ مین آومنه یاخین خرج آپاریب و ۳ مین آومن هر نسره‌ده ضرر قویور ۳۰ مین آومندن افزتری راضی اولماین بو ادبیات باعچامیزین گولی سولسون . بیزیم افزوه‌موزده بواسطه اعماق چوخ چتین وجودا گله بیلیر . افز کومک لیق لار بینان « دده قورقود » بیزیم افزوه‌موزده . دده قورقود » بویوجا یاشاندیرین .

ساغ قالاسیز .

م . س . پولاد (مسد)

من دىرىي يىم اۇلەمەمىش بىر بويوڭ تارىخىم وار

١

آيلار گىچىدى اىللەر گىچىدى من گىچىمەدىم ئەلىمەدىن
 دوران گىلىدى دوران گىچىدى من دۇنىمەدىم دېلىمەدىن
 يوردى يولۇندا دىيل يولۇندا من قورخەمادىم اۇلۇمەدىن
 بو سۈزۈمە بو دئۈرمە بىر عالى---م شاهدىم وار
 من دىرىي يىم اۇلەمەمىش بىر بويوڭ تارىخىم وار

٢

قوللارىمى باغلادى---لار زنجىرلەر كوندەلەرە
 يوردومى چوخ باغلادىلار توپلارا چوخ گۆللەلەرە
 داغ ووردولار دوشىتلەرىم بو كىنه سىز سىنەلەرە
 بو دئۈزمە بو سۈزۈمە بىر عالىم شاهدىم وار
 من دىرىي يىم اۇلەمەمىش بىر بويوڭ تارىخىم وار

٣

دېنەمە منه سۈپە دى---لر دانىشما اوز دېلىنلە سن
 فارسى دانىش فارسجا ياز مجبور او لەدوم بىرمەت من
 چىخىدى گۇنش كۈچ دو ئەلمەت قور تولىدوم من اوپىس گوندن
 بو دئۈزمە بو سۈزۈمە بىر عالىم شاهدىم وار
 من دىرىي يىم اۇلەمەمىش بىر بويوڭ تارىخىم وار

٤

چوخ فشارلار چوخ ئەلمەتلىرىم بىر گونە چىخىدىم
 فاچىتلىيم من ئەلمەتلىرى ئەلم ائوين كاخىن يىخىدىم

زەھىنكىش لە قو جاقلاشدىم كارگر ئالين سېخدىم
بو دؤزومە بىرى سۈزۈمە بىر عالم شاهدىم وار
من دىرى يىم اۋلمە مىش بىر بويوڭ تارىخىم وار

⑤

منى آنام قو جاغىندا تورك دىلىلە دىندىرىپ
شىرىن شىرىن دانىشمىشام اۆز جانىنا سىندىرىپ
آتام مىن اوغلۇم سۇيىلە يىپ آت بىلەنە مىندىرىپ
بو دؤزومە بو سۈزۈمە بىر عالم شاهدىم وار
من دىرى يىم اۋلمە مىش بىر بويوڭ تارىخىم وار

⑥

اى معلم بالالارا اۋىرىد آز دىلىنى
قوى تانىسىن ايندىدىن او اۆز دىلىنى ئەللىنى
ياد دىللەرە ياد ئەللىرە باغلاماسىن بىلەنە
بو دؤزومە بىرى سۈزۈمە بىر عالم شاهدىم وار
من دىرى يىم اۋلمە مىش بىر بويوڭ تارىخىم وار

⑦

گەچمىش لىرده سىنم گۈرموش سىنەسى داغلىيام من
بولسون عالم بولسون هامى توركىم تورك اوغلۇيام من
دىلىيم توركى ئەلبىم توركى توركىلە باغلىيام من
بو دؤزومە بو سۈزۈمە بىر عالم شاهدىم وار
من دىرى يىم اۋلمە مىش بىر بويوڭ تارىخىم وار

⑧

قو بىمارام من آثار قالا اۆزگە لىردىن سىنەدە
بونو اىستىير عظمتلى بويوڭ شانلى وطنە
بونا فتوا وئىرىر منىم اليمدە كى قىلمەدە
بو دؤزومە بو سۈزۈمە بىر عالم شاهدىم وار
من دىرى يىم اۋلمە مىش بىر بويوڭ تارىخىم وار ...

فریدون — حاصلارلى

اۋز دىلىمەدە او نىسا يىدى . . .

حامبىاللىق او لموشدور يازىغين ايشى
 گىزەردى ايش اوچون بوتون شهرى
 طالعى قارادىر از لىدىن اونون
 اۋزونى چتىن بير احوالا سالمىش
 ئابىننەدە بير كاعاذ نشان سوراراق
 بوزو شور دوداغى قىرىشىر اوزو
 تاپانمير قايىدىر گىنه بىسو باشا
 قان ترين اىچىننە تىلانىم ائدىر
 سر-سرى جوابلار چوخدور تو خويان
 پېرىشان احواللىسى ملاللى قو جا
 او رەبىي چىرىپىتىر او لىوبدى خستە
 گۇر نىچە چكىپلر پىردى گۇزونە
 هر كىلن بير جورە او خوردى مىگە ؟
 قان-لاشىپ قالمىشىق بولۇن بوداغىن
 تاپداندى فرهنگى تاپداندى ئىلى
 چكىپلر زنجىرە دىلىن دوداغىن
 قويىمادى دوشونك يازى - بوزونى
 قويىمادى پارلاسىن شانلى ئىلىمېز
 لاب چتىن سۈزلىرى چوخ آسان سانار
 تىز باشا دوشولر هر بير سۈز و موز
 قاباغىن كىمنىرىدىم هر بير گۇرەنىن
 اۋز گەنин آغزىندا قالمازدى گۇزوم

بىزىم شهرىمېزدە بىسر قو جا كىشى
 بىرتىكە چۈرەيىن باسىب قەرى
 دون تىكى بوجورە بىچەمەشىدىر دونون
 بىر گون بىر آغىر يوك دالىنا آلمىش
 آغىر يوك آلتىنندا نفس و دراراق
 هەر بىر جور او خور اوچ سطىرسۇزو
 بىرىسى سو يە بىر گەندىن او باشا
 گىشە دە سوروشور گىشە دە گەندىر
 تاپىلمير بىر نفر دوز گون او خويان
 او رەبىي يارالىسى زاواللى قو جا
 دايما يىر او نودور بىر سككى او سته
 دوشۇنور دانىشىر اۇرۇ - اۋزونە
 اۋر آنا دىلىمەدە يازىسای وى گەر
 اىكى قات ظىلم او لوب بىز ملت لەر
 ياساق اولدى خلقە اۋز آنا دىلى
 قىرىدى-لار ملتىن قولۇن بوداغىن
 ظىلم كار دولت لەر اي-الىر اۋزونى
 قويىمادى او خونسون آنـسا دىلىمېز
 انسان اۋز دىلىنده سۈزى تىز قانار
 اۋز دىلىمەدە او نىسا يىدى يازى-پوزومور
 دىلىم او خونسایدى من بىچارە نىن
 او خويوب آدرسى تاپاردىم اۋزوم

پیر فرزانه

یکى پىر فرزانه بار بىر ،
كە پىتشىش ز بار سىتم گىشىخەم
عرق رىزان از كوجەھا
مى گىنىشت
بىدىستش يكى مەندىرس كائۇنلى ،
بە «فارسى» نوشته بىر آن
آدرس حجرەاي
مر آن شهر بود دەھمە ئىرك
زبان
ز آن بار بىر پىر فرزانه ئا
كودكان
نشان جىست از هەر كە او را بىدىد
جوا بىي بە كامش نىيامد پىدىد
بە افسىردىگى گوشەاي بىر نىشت
بە بىر تىڭىرى ھەمى غرق گشت .
نە بىرەن چىنەن اى خدا ئۆلەم
سخت
كە بىر گىرد و بىر تۈر كەن ،
گىلىكان نېيز بىرفت
بىمىنیم كەنون روزى آيدى كە ما
رەھا گىشىھەن بىمەز از اين بىنداها .
ح - باك

باقىيە كىرپىش كورەسى

غنجەدى گولىدى بولار عشق و امىد دى وطنە

بو گولە لازم او لان بىر قوجا باغبان گۈرورەم

بونلارون حقى گىشىپ درىدر او لموشلا بولون

زاغە لىدە ياشابان كوردىلىرى انسان گۈرورەم

شەننازا گىندىمە گىشىپرسن كورەنى گىزمافا گەت

شەننازا سىر ائىدى من كى هو سدان گۈرورەم

يازانى : توسىغا جاوادىن مدادىنىن او جى

نئىجە جىنە اعتقاد گتىردىم ؟!

(جرييده شريفه «اولتىرىن اىكىنجى نەزەرىسىنىن انقاد)

قوجا نەمین بىر سۈزى وار : چوخ درس او خوييانىن عقلى آزىب كافر او لار . اينامازدىق ، سفيه سۈزۈدى . فىكىر ئېلىرم قوجالارىنان سوادىسىز لارىن شار بوراخمالارىندانىدۇ . آمما سۈزۈن دوزى ، الله دان گىزىلپىن دېيلدى سىزىدىن نە گىزىلپىن او رە گىيمىدە الله . الله ئېلىرىدىم كى اىگر بىر سۈز دوغرو اولسادا ، حداقل استشناً بىز كافر اولمىياباق . آخى توناق كى قىرىش ايشىن اوستى بىر دىندا آچىلىمادى ، ياخچى ، او دىناني نىنېياباق ؟ هن ؟ كىمىن جەندىم دۆزۈمى وار ؟ بىنەنин كى تېرىز اىستى سىنە دۆزۈموم بوخىدى . يېئىپىك يېئىل لماقدان قوللارىم دوشوب . قالسىن جەندىم كى نە يېئىپىك وارنه كولر نە پىنكە .

ھەلە اىستى سى جەنم ، ايلان عقرىلرىنىن كىم چالاجاق . پىف - پافىن بىرى ۷۰ تومن . دودورم (دودورم) مېلچە، يە گوجى چاتمير . اصلاح منه باخ ، منيم نظرىمە جەندىم فقط سرمابىدارلارىن بىرىدى . كاسىب - كوسوب اوردا باش ساخلەيە بىلمىز . قازاندىقىن گەركەجىك - جانا وار اۋلدۇ رماخدان اۇتۇر « ايمىشى » يَا « پىف پافا » وئىرە . ائلە بولارىن ايدىگى هەر كلاسى اوچ اىلده سوودوم كى چوخ بىليجى او لوب كافر اولمىييم .

خلاصە . زىققىنا - زىققىنا دېلىم آلدۇخ . هەريانا اىشدن اۇتۇر باش چىكدىغۇ . تاپانمادوخ ايش او لىدى جىن (جن) بىز بسم الله . بىر گۈن ائۇدە بىحث دوشدى . سۈز سۈزى گتىردى آرسىن بىرى . سۈز دولانىدى چاتدى جىنە . هەر جىنندىن بىر خاطە تعرىف لەدى : مجلس قىزىشدى . من جىنин وجودون داندىم . آرا قارشىدى مىھىصب اپتى .

هامى جىنى اولوب دوشىدى منىم جانىما . تازا بىلدىم کى اى دل غافل سۈزلىمىدىن كافىلىق اىبى گلېر . آمما كىشى كىمى سۈزدىمىشىدیم . سۈز و منن چىخمادىم . ابوجهل اولوب اىكى گۆزومى يوموب آغزىمى آشدىم . حوكماندا اىكى آياغىمى سو خدوم بىر باشماقا كى جىنин وجودى يوخىدى . نەم اۋز تو توب دەدەمە دئىدى : گۇددون كىشى دئەدىم معصوم اوشاقى قوبىما گىتىسىن مدرسيه كافر اولار . دئەدىم قوبىما درس او خوسون عقلى آزار . ايندى سۈزومە گىلدىن يا يوخ ؟ ايندى گۇرۇسنى بو اىكى گۆزلىمىزىن سن - من گوردو قوموز جىنلىرى نىتجە دانىر ؟ هامى سۈزلىرىن تصديق ائله دىلر . نەمین ألبىنە كى يۇن چىرپان آغاچى گىتىدى گسو يە گىلسىن تېھە . گۇردوم هاوانىن اىستىسى نەمین جەھلى ، دورەننىن قىقاچى تەھىدىلى باخمالارى عنقرىب دىكى مالىمى حلال قانىمى مباح ائسلەسىن . اىستە دىم قبول ائلىيم . دلى شىطان دئىدى : كىدە هارا ٥ - ٤ دانا سوادسىزىن ألىنن گلنمىسىن ؟ لامىصب آخ سن دېلىم سان . عقىدەن دفاع ائله آخى . باشلارىم دفاع ائدولۇزىكى يە ، دئىدىم بوبوش بو غازلىقلارى يېغىشىدىرىن ، بىنە اىكى مشهدى عباد جان كتاب او خوموشام جىن آدلى جانا وار گۇرمە مىشىم سىز بە سوادلار هاردان گۇرە جا قاسىز ؟ تازا اىگر جىن اولسىدى فرنگى سرمابىدارلارى جىنى ايندىجان تو توب سىر كىلدە آبى تكىن اوينىسادىب مىليونلار جىبىشە پول ويراردىلار . جەھرە اىيرەن باجىم قاشدى سۈزومون اورتاسىنا كى : او كاتىبلىرى فرنگى لر يازىپ لر . دئىدىم منظور ؟ دئىدى : غرض كى فرنگى لر كافر دىلر سۈزلىرى حساب اولماز . دئىدىم معجز دېيىكى :

انگلليس لىر قرآن سىز ايتالىسلاڭ ايمان سىز

بىزه اينسە وئرمەسە بىز قالار يق تومان سىز

دئىدى معجز آنلامىب . هاي كوى قوپدى يازىق جانىم آرادا قالدى . هەر باشلادى جىن گۇرما قىلارىندان نىتجە خاطرە . ماشا الله هەر سەنین دە ٣٠ - ٢٠ خاطرەسى وارايدى .

ھە بۇ ٢٠ - ٣٠ دانانى اۋزلىرى اۋز گۆزلىرىنىن گۇرموشىدلەر . فالسىن اۋز گەدن

« دده قورقود » ون گیلک قارداشی

« دامون » پار لا ییر

ایران توپراقیندا یئر لاهش باشقا خلق لر کیمی « گیلک » خلقی نین ده فرهنگی - مدنیتی ایللار بوبی ڈاپا الـ فیب دیر . او نلاذرین دیل لری فارس شو و نیستی طرفیندر تحقیر لقاراشیلا دیب و « گیلکی » ، دیلیندہ مطبوعا تین یا یلماسی نین فاباغی آلینیب دیر انقلابدان صوفرا ایکی قات مـاـی ظولامون شدیندر آرالاراق ، آورک و کوردخلق لری کیمی « ٹیلک » خلقی ده الـ بیلادی اؤز آنا دیلیندہ ه مختلف نشیه لر بورا خسین .

« گیلک » خلقی نین ار گورکملی نشیه لریندنه بیری « دامون » نشیه سیدیر . « دامون » نشیه « گیلک » دیلیندنه او لاراق مترقی ویـعـه طلبـ حاویدیر . « دامون » ون ایلک صحیفه سی نین ناشیندا ، « دامون » ون اساس هدفی بئله فید او لو بدور : « دامون اساس مقصدی « گیلک »

دیلی ، ادبیا ئی و فرهنگی نین دیر یـعـه سیدیر . « بو او زوده دده قورقود » ون آذربایجان اوغرولدا چالیشدیغی باش مقصد دیر .

قرن لر بوبی « گیلک » و آورک خلق لری بیر لیکنده مستبد رژیم لره قارشی طنطنه لی مبارزه لر آپارمیش لار کی معاصر دورده « مشروطه جـمـشـی » بونا آیدین بیرمـثال او لا بـلـر . خصوصاً معاصر تاریخـه « خـیـاـبـانـی » قیامی ایله بـیرـلـیـکـنـدـه « گـیـلـکـ » خـلقـیـ نـینـ قـهـرـمانـ اوـغـلوـ « مـیرـزاـ کـوـچـکـ » ایـسـهـ آـهـرـانـ حـکـوـمـتـیـ عـلـیـهـمـهـ قـیـامـ الـدـیـبـ وـ گـیـلـانـ جـمـهـورـیـ سـیـ فـیـ تـشـکـیـلـ وـ گـرـدـیـ .

« دامون » ون نـجـیـ دـورـونـونـ ۲ـ نـجـیـ نـمـرـهـ سـینـدـهـ باـشـقاـ مـعاـصـرـ گـیـلـکـ شـاعـرـ لـاـیـلـهـ یـانـاشـیـ بـوـبـوـکـ « گـیـلـکـ » شـاعـرـیـ « اـفـاشـتـهـ » دـنـ دـهـ « بـکـوـ وـاـگـوـ » آـدـلـیـ درـینـ مـضـمـوـنـلـوـ بـیرـ شـعـرـ وـ گـرـلـیـبـدـیرـ . هـاـ بـئـلهـ دـامـونـونـ هـسـینـ نـمـرـهـ سـینـدـهـ « جـمـهـورـیـ گـیـلـانـ » آـدـلـیـ گـلـوـلـ بـیرـ مـقـالـهـ درـجـ اوـلـوـ بـدـورـ . « دـامـونـ » نـشـیـنـدـهـ چـالـیـشـانـ « گـیـلـکـ » قـارـدـاشـلـارـ بـیـمـیـزـاـ توـلـدوـغـوـ یـوـ لـاـرـینـدـاـ موـقـيـتـ آـرـزوـ اـنـدـیـرـیـکـ .

كتاب تانيتىماسى :

آ يېرىلىمداخ

(كانون پرورش فکرى كودكان و نوجوانان طرفيندن بوراخيلان

آذربايجان دىلىنده قدىمىكى بير ناغىل)

« كانون پرورش فکرى كودكان و نوجوانان » طرفيندن اوشاقلار اوچون بوراخيلان « آيرىلماخ » (آيرىلماق) آدىلى بيركتابلا ستوينجله قارشىلاشدىق .

كتابين مناسب قىمتلى او لىدوغو (۲۵ قران) و اونون گۈزىلجه سىنه رىسلەندىتى بىزى بير داھا ستويندېرىدى . بورادا يىكى زاداوجون حىير تىلىدىك : بير يېرىجىسى بو كىكتاب اوچۇن جۇ دەفعە او لاراق چاپ او لور ، اىكىنچىجىسى دە بوكى تېرىز كىمىي توركى مرتكى اولان يېرىدە بير بوقۇدەر « گىچ ئىميمىزه چاتىھر او داققەتىرەدە دوشه يەن كتاب ساڭالارىن بىر يېنىدە هەر حالدا » آيرىلماخ » بير قىدىم ناغىل (فرعى عنوانى) او لموشادا هەلە تىزەلىيگىنى أللەن و ئۆرمەدىش بىر مضمۇن و اھىمەقادادىر : بىر دستە قوش او وچونون تورونا دوشەر كەن « بىر لىيىكىدە » تورو و گلۈيە قالدىرىپ اوچا . اوچا مختلف يېرىلەرن گىچىرلەر ، او وچۇدۇ او نالارىن دالىسىنجا . نهایت گۈن بالان چاغى قوشلار اوچ بۇلۇنور ، هەر بۇلۇك بىر باشقا يېرە قونوب قايماغىي صلاح گۇردو كەدە بىر لىك لرى پۇزو نور و بىر بىر لىيىكىدە « آيرىلماق » سايدىسىنده قا باقجا يېرە صۇنرا دا او وچونون ألىنەد وشورلر و بىلەلىككە « آيرىلماق » دا « بىر لىيىك » پىامىنى ايز لە يەن كتاب موقق او لور .

مضمون ، قىمت و ظاهر جەتىنەن مناسب اولان كتابين يازى (انشاء) و رسم الخط بارە سىنەدە دە اشارە التەھلىكىك : دوزدوركى بوكتاب اساساً اوشاقلار اىچون نشر او لون بىدور و سادە دېلىدە اولماغانى گىركەدىر

لائىن هەر حالدا دالىشىقدان يازى ياكىچان بىر مطلبىدە بىر پارا نظم و تىپ لازىمدىر و اوچوركى گىرهك رعایت او لونما يېپ مثلاً :

« نىئىنە دىن » يېرىنە « نە ئالدون » ايشلە دېب كى تېرىز محاورەسى نەن بىر نوعى اىلەكتابى يازىنин قاچىشىقى دېر . ياخود « اورا ياخچى دور » (اورا ياخشى دېر) جملەسى نە عامەندا نە دەكتابى . رسم الخط جەتىنەن : « گىچە » رسمى دوز او لاراق ، « گىداخ » (گىۋاچ) صورلى دوز گۈن دېلىدەر و « گك » دن صوفرا (ئى) قويولمالى دېر و ساڭە ..

بوئون بونلارا باخما ياراق اول دە دىلىتىمىز كىمىي بوكتابى ماراقلاقارشىلامشىق و اومىدوارىق كى كانونون محترم مسۇوللارى معاصىر يازىچىلارىن اثرلىپىن استفادە التەتكىلە بۇ يۇلدا يېنى آددىملار گۈزوروب آذربايجان اوشاق ادبىا كەنەن ترقى سىنه سېب او لالاق

« دە قورقود بالالارى »

یازانی : دوشان جعفرین ایکی کلاس اکابر او خویان قردشی : یورقان علی

طاماح دیشی

(طنز حکایه)

گون او گون دلیبل آمما آلاه همان آلاه دیر . آخشم چاخیدی ، سس — گوی
قهوه خانانی بورو موشدو . ببری کسیره دی ، ببری بیچیردی .
دaha دوغر وسو ناز آنلامیشدیق کی بو اوچ آیدا قیلدیغیمیز ناما زلارین هنج ببری
قبول او لماییب . « کلبه احمد » بن سسی کره نی کیمی بُرول دوردی . بتر گویه یامان دلمک دن
بورول موردی . جماعتین هامیسین تقصیر کار بولوب گناه لارین هامی سین بیخیردی بیزیم
بوینو موزا . دوزونه با خسایدیق او ندادا گناه یوخ ایدی . « کلبه احمد » بن اول دن ده الله
بو ایشه راضی چیلیقی یوخ ایدی . دوزو هنج بیز رده گناه صاحبی دلیبل دیق . ایش ایدی
او لموشدور . بیز هارادان بیلیردیق کی ایش بورا یتثیره جاک دیر . آمما « کلبه احمد » دلهان
کیمی بیز لر اول دن الله گر ک طاماح دیشی میزی چکیب آنار دیق . « حاج حسین آغا » کسی
ایپری گیردی های - کو و دن آزالدی . بو ایشه اگر بور چارا قیلاندا او لسایدی او دا الله
« حاج حسین آغا » ایدی . « حاج حسین آغا » نین رحمت لیک آناسی دا الله آغزی کسر لی ایتی
بیر آدام ایدی . « حاج حسین آغا » تو تون کاغذ چیخار دیب ببر جیغala (سیگار) یاندیر بیان
او زون خلقه تو توب دلندی :

« نتجه کی حاج سید علی آغا دا مجیدده منبرده بوبور دولار ، ایش دی او لوپ گنجیب .
آمما بیز ده اللی ! بیلمه ریق کی آلاهین شرعیندن او زد و ندرداق . حاج سید علی آغا بوبور دوغو
کیمی منیمده نظریمه بنه گلیبر کسی گلین بور پول بیفاق و حاج سید علی آغا دان خواهش
آنلی بیق کی بیزی نن شهره گندیب و او خارابانین پولون « قولی خانا » و لرمه قینان داه
بو ندان چو خ معصیته باکمی باق . و جانا سینه اور دان استفاده اللی باق ...
آزجا صونرا ائل ده بو ایشه راضی چیلیق الدیب قرار او لدی صابحدان او حسابی
بول بیغیب « قولی خانا » و غر مکله حلال بیق آلاق .

ایکی اوچ گونه بولار بیغیلی . گون او لدی کی بیش آلتی نفر بیغیشیب
بولا دوشدولر . آلاه - آلاه الله بیر دیق کی بلکه نژ لیکلله « قولی خان » دان حلال بیق آلیب
اوچ آیدا قیلدیغیمیز ناما زلارین هنج ببری هنجه گنتمه سین . هسی اوره گیمیزده دلیر دیق
کی : « ایندی گلدنی حلال بیق و لرمدی ، دوغر و دان او ندا باشیمیز انه کول الله ملی بیق ..
بو نگران چیلیق لار ببر یاندان ، نازا بوریا چاتمیش آلاه سیز جاوانسلا رین حر صی ده ببر
یاندان . جاوانسلا خضبله دلیر دیلر :

« عا غلیزا دعا یاسین لار سیزین او ! دیلسوز آیاقیز بولاری آپاریب گلور کیمین
جیبینه توکورلر ... » البتہ او نلاردا گناه یوخ ایدی . ارباب دان هنج بیزیم ده خوش موز
گلمیردی . هله آـ۹ بول دان قاباق ایدی کی اربابین آدامالاری تو را ق اوستونده و بیریب

منىم باشىمى چاپمىشىدىلار . آمما نىشىلەمك . الحمد لله كى بو قدر كىندىرىن اىچىنده بىزىم كىندى يىدى كى شانس گتىرىپ ائلە يە بولدى تورپاق لارى بؤلوب اربابلاردان آلسىن . منىم كى از لىدن بىر قريش يېرىم يوخ يىدى و او - بونون يىشىن اكمىكدىن آز قالا جانىم چىخىرىدى ، ايندى گىنە بىر قريش تورپاق صاحابى اولموشام كى اۆزۈم اۆز آغام اولام . آمما بو ايش او ايش لرە بنزەمز . گون آز قالىرىدى باتا كى ، آللاهى دا آدام گىر كى اۆز باشى اوستوندە گۇرە ... گون آز قالىرىدى باتا كى حاج حسین آغا گىل يېتىرىدىلر . قولاغىمىز سىس دە يىدى كى گۇرە كى نە ولوب . حاج حسین آغا ماشىن دان كى اندى اول ايش كى گۇردى ألىنى داز باشىنا كى فره بىر اىپ بورك آلتىندا گىزىلە نمىشىدى چكىپ غور حس ايلە ظفر چالماقلارىن و حلاللىق آلماق لارىن آيدىن لاتدى .

هامى مىز شىلىك ائذىب سئو ينچك «حاماما» طرف يوللاندىق . داها آللاهىمىز و ئىرمىشىدى . بو گوندن بىرى «غسل» لارىمىزىن و ناماز لارىمىزىن هامىسى قبول يىدى . آخى حامامىن يىشىن انقلاب دان صونرا كىندىن اربابى «قولى خان» دان مصادرە ائتمىشىدىق كى ايندى زورلا دىغىمىز يىشىن پولون و ئىرىپ «طاماح دېشى» مىزى چىكمىشىدىق . آللادا «حاج سيد على آغا ياي» اۇمۇر (عمر) و ئىرسىن كى بىزى شىرع پىغمبرىنى تانىش ائتىدى و الناس مسلطون على اموالهم يانى «اسلامدا مصادرە يوخىدى» دئىدى . . .

صون

بېقىيە قان نامازى

پوسفو لاردا اصلاحىلار وار ، قافلانلار وار . ياماجلارдан گۇرمەدە دىير . چالىپ چالىپ اوردو سونو دشمنلىرىن . عسگەر يىمىز نامازىنى صونا يېتىرىمك اىستە بىر .

اوردو موزون باشچىسى فرمان و ئىرىدى : چىك گىلن - گىشەنى ، سىيخ ماشانى ، چال گوللە ، قان سورانلار ، گىرىپە چىكىلر دۇشونە . دېش دۇشونو ياغى لارىن ، گوللە لاردو شمن باغرىن دلهره كى ، سانكى سلاح لولەسىنдин «تىكىپىر» سىسى چىخىدى

... الله اكابر ... الله اكابر ... الله اكابر

صون

رضا اورمان

آذربایجان عاشیقلاریندان :

عاشق و واله

۱۸ اینجی عصرده اوژلیر يك شعرلري ايله شهرت تاپان گورکملي عاشيقلاريميزدان بيري ده عاشيق واله اولموشدور . عاشيق واله هجر تين ۱۲ اينجى عصرينين آخرلاريندا آذربايچانيين گلابلى گندينده آنادان اولوب و ۶۰-۷۰ ايله جن عمر آلتنيشدير . اونون شعرلرinden بئله آيدين (روشن) اولوركى واله ديندار، عؤمن و متقي بير شخص ايهمىش، علومدان و تارىخدن ده آز- چوخ معلوماتى اواموشدور . والهين «دنيا»، «هاردادir» رديفلى شعرلرinden اجتماعى عالتسيزلىگى تنقىد ائدىلير و «دلبر»، «من اوچلوم» و سايىره گرايلى لاريندا ، صاف محبت ترنم اولونور .

او نون مشهور و مهم اثرلرinden بيريسى انسانين يارانماسى حقىمنىدە يازدىقى «وجودنامە» آدلسى بير منظومه دير ، بو منظومه ده استاد واله انسانى آنا رحمىمنىدە اولاندان تا دنبايا گلمەسین و يش اوزىنده بوي آتماسىنى تاقوجالىق چاغلارينا يئتىشىمەسین و هر سن و سالىن اوچزحال و طبىعتىنە مخصوص، مختلف اوضاع و احوالىنى گىزۈل بير نظمىمنىن يازاندان صونرا دينى حدىث لراسى ايله روحون جىددىن چىخماسين و مقام اصلى سينه گىتمەسینى و قبرا يچىنده تكىر و منكر سورغۇ_ سوآلينى وقيامت احوالىنى تفصىلا رشتە يە ئۆزىمەسىز بورادا وجودنامەدن ايكى بىندىتىرىيتكى :

دو ققۇز گون، نە ساعت چىكدىم انتظار	دو ققۇز آى بىندە من تو تىدوم قرار
بىلدىم كى، قادىر دىرو واحد و يكتا ..	دو ققۇز دقىقە دە گىلدىم آشكار
آنَا سودون اممك اليلەدىم شعار	بىر ياشىندا اوچلۇم بىشىكىدە سوار
اوج ياشىندا اكل (يئمك) قىلدىم ابتدا	ايىكى ياشدا سوددەن كىسىلدى مدار
عاشق والهين مشهور اثرلرinden بيريسى ۵ «جهان زامە» منظومەسى دير او بوممنظومەدە	
بو يوڭپەلوا لاردان، فيلسوفلاردان، حكيم لردن و شرقىن مشهور داستانلارينىن قهرمانلاريندان	
	دانىشىر ،

ھانى خسرو، حسن، يوسف زليخا
ھانى اصلى، كرم، وامق ، عذرل
شيخ صنغان سۇمىش ايىدى بىر ترسا
او نالارىن بىر جەسى بوزامان ھانى؟

آدی گئچن منظومه‌ده واله آذر بایجانین بوبوک گۇرگىلى شاعر لرىنىدىن سوزآچىر ، او آذر بایجانين مشهور و مقتدر شاعرى ملاپناھ واقفىن خصوصىنىدا بىلە دەپىر :

هانى ملا پناھ بى وفا جهان !

تخلصو «واقف» نظمى درافشان

ايندى ايلەميسن خاڭاڭايلىكىسان

تاپماق او لماز او كىلداجان هانى؟

عاشيق والهەن مخمس لرىنده مشهور دور . و بېرسىرا گۈزىل گرايىلى لارىدا واردەپ :

ايتپەمىش مارالى مى بېرسىنهسى يارالىسى مى

گۈندۈز صبر و قراريمى گىنچە يوخوم كىن دلبر

اختىار قويىمادىن جاندا بو نە عادەپىر ئىساندا؟

بو ظلم او لماز مسلماندا كافر مى سن نە سن دلبىر؟

«واله و زرنگار، آدلى بېرداستاندا والىھىن شەرلىرى اساسىنىدا يارانپىشىدىر . بو

داستاندا بىلە تصویر او لو نوركى درېند شەرىنده زرنگار آدلى بېر قادىن عاشيق وارىميشكى چوخ مشهور و حاضر جوابايدى و او نونلا دېپىشەن عاشيقىلار ھاموسى مغلوب او لوپ وەدىلى جز آلىرى دىلار .

عاشيق واله اوستادى عاشيق صمدىن اجازەسى ايلە زرنگارلا دېپىشىر و غلبە چالىپ و او نونلا بېرلەپكىدە وطنە قايدىر .

صون

قايناقلار : (منابع)

آذر بایجان شفاهى خلق ادبىائى «اي - بابايف و پ افتدىف»

آذر بایجان ادبىائى «فرىدون گۈچۈرى»

آذر بایجان دائرة المعارفى «آذر بایجان انسىكلوپدىياسى»

بىقىھە بېر سەر مايدار دىلىنىدىن :

كىيم آيـاق قوبسا بازارا سوپارام جىبلىرىنى

منه مىدانى بازار قانلى بو مىدانى گىۋرون!

بېر سورى لوت خياوانلارا چىخىرھى باغىرىپ

«مر گە بر سرمىهدار» فانى بو دىنيانى گىۋرون!

ابىستە بېر سىز تاپاسىز «آدىسىز» ئى آدقۇيماق اىچون

اورمو ۱۶۰ «دده‌ده قورقود» گىتىرىن اوندا آدى سانى گىۋرون!

أولكەمېز يىن ز حەمتکىش لىرىلە مصاحبە: قار ياغىر، گىينە

عباس علیي عمى فن گۈرۈش

قار ياغىر، گىينە
سېخىلىرام اوزولورەم ھەزمان كىمى
حقىقتاً اوزولورەم ...
بىلىسەن نە ايچون .. !؟
اونون گۈزەللىغىينا ، صداقتىنە ،
ابنانچىينا اوزولورەم .
بىازىدى ، پاك ايدى ، لكە سىزىدى
گۈزىلرە دولاشدىغىندا ..
بلى .. چوخ زماندان برى
ھى دوشۇنوردى يىرە گلمەسىنى
ابنانىرىدى يېرىن تە Miz لىغىينا گۈزەللىغىينا
بو اميدلە صاباھىن چىتلايدىنى
ساعاتلاردا
گەلىن لىق كۆپىنه بى اينىنده
سەۋىنە - سەۋىنە ، اوىنىھ - اوىنىھ
يىرە قۇندى
چىكىدى بىم بىاز كۆپىنە يىنى بو توپ
عالىمین اوزونە
گۈستىرىدى گۈزەللىغىن نە او لە دوغۇنى
بىر نىچە دقيقە گەڭچەمە دى
حقىقتى تاپدى ←

- ۱ - سلام عباس عمى .
- ۲ - سلام .
- ۱- يورو لمىيە سن .
- ۲- ساغ اولون .
- ۱ - عباس علیي عمى نىچە ياشىن وار ؟
- ۲ - عباشىم .
- ۱ - بو كىندىن آدى ندى ؟
- ۲ - زنددوا اھرىن ۲ آغاچ يارىمنىدادى .
- ۱ - كىندىن اربابى كىمىدى ؟
- ۲ - حاج مېر حاج قرىشى زادە .
- ۱ - اينىدى دە اربابدى ؟
- ۲ - بوخ ، داها گەلنەز .
- ۱- يېرىلرىن نىليلەمى سىز ؟
- ۲- اوز آرامىزدا بولموشۇخ .
- ۱ - ارباب بو كىندە نە ايش گۈرەردى ؟
- ۲ - هېشىج زاد بىز ايشەلر دو خ او بىردى . يۇنجا ،
بو خدا ھرنە عملە گەلىرىدى آلتى دان بىرى مفت ،
مسلم اونون كىدى . ←

قار ياغىر ...

گۇردى بىسلىخ لارى چىرى كىنلىخ لارى
آنلادى آجىلىنى
گۇردى ظلمى عدالت سىزلىنى
باخدى حربه
ايناندى حربىن نه اولدوغۇنا
اوندان ايدى امانى كىسىلىدى
باغىرىپ، چاغىرىپ، سىزىلىدىرىدى
اياق اوستونە قويولدوغۇ زمان
دىرىدى
بوراخىن... بوراخىن كىرىلى ائتمىيىن
منى
بوراخىن، گۇئى اۋۇزونە دئۇنوم
بىسلىخ لاردان اوزانخ
تىمىزلىغا، صىلحە، صفا يە قووشوم
بو آرزو لارلا
بو اميدلەل
ساعاتى باشا گلەمەدن
چىكمەلەين باسينجى و فشارى آلتىندا
كېفىرلىشىدى و مەحو اولدى.
آيدىن

عباس على عمى نن گۇرۇش

- توبىوغى او لمازدى بىزىم كىن آلاردى.
قوناقى گلسىدى مىزبوردوق «قوناقچى» ھولىدۇخ.
- ١ - قوناقچى يانى نمنە؟
 - ٢ - يانى اربابا بىرى شەرەدەن قوناق گلسىدى او گونە كىيمىن كى كىندى تۈرك ائلەمەب توبۇغۇن، دۇيوسون، خلاصە يىشماخ - اىچماغانى بىزىم بوبىنوموزدىدى.
 - ٣ - وئرمە سىيدىز نىنەردى؟
 - ٤ - آغاج - شلاقا يابىلە باغلاتدىراردى؟
 - ٥ - ڇاندار مالارا شاكىت آپارىدىز.
 - ٦ - ائلە بالا ڇاندار مەلارىن آغاج ويردىلاردىدا.
 - ٧ - بو كىندىدە نىچە ائوسىز؟
 - ٨ - ٣٠٠ ائو اولا روخ.
 - ٩ - حمامى وار؟
 - ١٠ - يوخ، «چالاسىر» دە يۇنارو خ
 - ١١ - «چالاسىر» ندى؟
 - ١٢ - هەرە ائودە سالاجا بىر يېش دوزلىدىب سو قىنهدىب باشىينا تو كوب يۇنار مىتراج تىكىن بىر يېرىدى.
 - ١٣ - «جهاد سازىندىگى» بوردانە ايش لر گۇرۇب؟
 - ١٤ - مدرسه مىز خرابىدى اونى اوچوردۇب بىر آپرى مدرسه تىكىب.
 - ١٥ - دامى؟
- قالانى صفحە ۵۳۱

ياز دىدى قورقۇد

نېسیندن پوسکورسون اوڭ
چىچەك ئانسىن دىلە گىمىز
دوتولسون ايسوازىن توبى
وصلالا دئۇنسون هجرانىم
دارىخىمىشام سۈزۈن دوزى
گـ. ئۇرنە چاتلاسىن ياغى
ائىل اوپايا ماھنى قوشاق
يازاق بو دوغما ئىللەرين
كيم سىس وئریب حق سىسەنە
كيم قول اولىۋىدى جلادا
كيملىرىن قانلىيدىر دىشى
كيملىر قاصىچىر قىشا سارى
كيملىر چاتىپ آرزو سونا

ياز يىنە ياز دەدە قورقۇد
قوى آچىلسىن اورە گىمىز
دابانسىن آرازىن سوبىى
قوناق گلىسىن «سلیمان» يىم
گلىب گۇرسون او تېرىزى
گزە كـ باغى گزەك داغى
بولاق كىمى جوشوب داشاق
او شۇينجىز ، من كـدرىن
كيم داغ چكىب سىنە سىنە
كيملىر جانىن اشىدېب فدا
كيم سۇيرى فارانقـوشى
كيم سۇيرى شەن باھارى
كيم مەتاجىدى روزو سونا

سلیمان ئالىڭ

۱ - سلیمان دىستم

م. شامي

يافان «ساز» يميزي

اي «دهده قورقود» دان قالان ساز يميزي
 «جنون» دوشو اوسته آلان ساز يميزي
 شاعرلر وصفينده نغمeler قوشموش
 «كور او غلو» ميداندا چالان ساز يميزي
 آغلادير گول دورور بيزيم ائللرى
 مجلسه مين غوغى سالان ساز يميزي
 گاهدان شيمشك او لوبدال بادال چا خير
 كونول لر مول كونه تالان ساز يميزي
 يوخسامن ياتبيشام او لمايا «ديش» دير
 كاش او لا بو خبر يالان ساز يميزي
 ارجاع يانديرير ائـ سـ دـ يـ رـ تـ اـ مـ اـ شـ
 سـ شـ كـ بـ عـ كـ وـ كـ رـ بـ يـ بـ بـ بـ لـ اـ سـ اـ زـ يـ مـ يـ زـ
 سـ سـ يـ نـ يـ بـ يـ هـ كـ لـ مـ يـ رـ نـ الـ اـ لـ سـ اـ زـ يـ مـ يـ زـ
 قالـ يـ بـ بوـ اـ يـ شـ لـ رـ هـ اـ ئـ لـ لـ رـ هـ اـ مـ اـ تـ
 سـ نـ دـ گـ يـ بـ مـ يـ دـ اـ نـ سـ دـ وـ لـ اـ سـ اـ زـ يـ مـ يـ زـ
 كـ وـ نـ لـ وـ نـ دـ يـ شـ لـ اـ سـ يـ رـ مـ يـ نـ طـ فـ اـ نـ اوـ لـ وـ
 آـ لـ يـ شـ يـ غـ مـ سـ لـ رـ دـ الـ اـ لـ سـ اـ زـ يـ مـ يـ زـ
 دـ اـ هـ كـ سـ يـ لـ مـ سـ يـ نـ عـ اـ شـ يـ قـ لـ اـ لـ رـ سـ سـ يـ
 سـ وـ كـ بـ يـ مـ كـ اـ مـ يـ نـ جـ الـ اـ لـ سـ اـ زـ يـ مـ يـ زـ

يانيرسان بير عـ دـ هـ نـ اـ دـ اـ نـ اـ لـ يـ نـ دـ
 مـ يـ نـ عـ صـ يـ اـ يـ بـ دـ يـ دـ يـ هـ بـ بـ يـ نـ تـ لـ يـ نـ دـ
 سـ سـ يـ نـ دـ يـ نـ لـ هـ رـ كـ نـ دـ لـ يـ لـ رـ جـ وـ شـ مـ وـ شـ
 اـ ئـ زـ يـ بـ يـ رـ اـ دـ اـ كـ نـ اـ دـ اـ دـ لـ لـ اـ رـ دـ وـ شـ مـ وـ شـ
 روـ حـ لـ اـ رـ تـ يـ تـ هـ دـ يـ دـ يـ شـ يـ رـ يـ دـ يـ لـ لـ رـ دـ
 مـ ضـ رـ اـ باـ دـ يـ نـ دـ هـ اـ يـ نـ جـ هـ تـ هـ مـ لـ لـ رـ دـ
 باـ غـ يـ رـ يـ رـ چـ يـ مـ خـ يـ رـ يـ رـ يـ اـ نـ دـ يـ دـ يـ يـ رـ يـ
 گـ ئـ زـ هـ لـ نـ غـ مـ هـ لـ رـ يـ رـ وـ ئـ رـ جـ كـ آـ خـ يـ
 بـ يـ رـ خـ بـ اـ رـ اـ شـ يـ نـ دـ يـ بـ يـ بوـ نـ تـ جـ هـ اـ يـ شـ دـ يـ
 آـ زـ قـ الـ دـ يـ مـ آـ لـ يـ شـ ا~مـ او~رـ هـ گـ يـ پـ يـ شـ دـ يـ
 دـ يـ لـ لـ رـ سـ ا~زـ لـ ا~رـ چـ ا~تـ يـ رـ باـ شـ باـ شـ
 توـ فـ نـ گـ اـ وـ لـ قـ الـ مـ اـ سـ يـ نـ هـ خـ انـ نـ هـ پـ اـ شـ
 قـ وـ جـ اـ مـ اـ نـ عـ اـ شـ يـ قـ لـ اـ لـ دـ وـ شـ وـ دـ زـ نـ دـ اـ نـ
 آـ نـ ا~ هـ شـ چـ دـ ئـ زـ هـ رـ مـ کـ وـ رـ پـ هـ سـ يـ يـ ا~ نـ ا~
 سـ ا~ زـ يـ نـ يـ شـ رـ يـ او~ لـ وـ بـ ا~ يـ نـ دـ قـ ا~ زـ ا~ مـ ا~
 نـ عـ رـ چـ كـ كـ وـ رـ او~ غـ لـ وـ کـ يـ شـ نـ هـ ا~ قـ بـ رـ آ~تـ
 عـ ا~ شـ يـ قـ يـ نـ گـ وـ نـ بـ هـ گـ وـ نـ با~ غـ رـ قـ ا~ نـ او~ لـ وـ
 بـ يـ رـ تو~ سـ تو~ قـ او~ زـ ا~ نـ يـ رـ گـ ئـ وـ طـ وـ فـ ا~ نـ او~ لـ وـ
 چـ ا~ لـ يـ شـ يـ سـ يـ نـ دـ يـ رـ ا~ قـ بـ وـ دـارـ قـ فـ سـ يـ
 عـ طـ شـ دـ يـ رـ «شـ ا~ مـ يـ» نـ يـ نـ گـ لـ مـ يـ رـ نـ فـ سـ يـ

اسلام دا يالان وار !؟

(بالاجا نمایشنامه)

اویونچو لار :

۱ - یوغون بیر حاجی ۲ - رئیس دادگاه ۳ - پاسدار

(قابی آچبیلیر حاجی نن بیرپاسدار دادگاه‌ها گیربرلر . حاجی ناراحت حالدادی)
 حاجی : آقای رئیس دادگاه .

رئیس دادگاه : بلى آ .

حاجی : آ ، اسلام دا يالان وار ؟

رئیس دادگاه : یوخ آ ،

حاجی : اسلام دا کی يالانیمیز یو خدی ؟

رئیس دادگاه : خبر یو خدی .

حاجی : يالان دانیشانین سوزی کی حساب دهیز ؟

رئیس دادگاه : خیر حساب دهیز .

حاجی : (با خیر پاسدارا) گوردون ، گوردون کی سوزون حساب دهیز .

رئیس دادگاه : نو اولوب آ .

حاجی : آ بیز خط ائلیب ۱۴۰۰۰ کیلو ناباتی ياغ احتکار ائلیب ، انباردا
گیز لتمیشدوخ . بو آ کندی پالتاریندا گلیب کی : حاجی آ کندن گلمیشم آرواد .
او شاقیم ياغدان کورلوخ چکبیر ۴۰ کیلو منه ياغ سات . پولسون آلیب سالمیشام
جبیبیشدانا گتتمیشوش آنبارا ، ياغی وئرندن صورا آ اُل آنیب جیبه کارت سپاه
پاسداری قویوب او جوما - بويوو ؟ - هارا ؟ دادگاهها - نیه ؟ - ۱۴۰۰۰ کیلو ناباتی
ياغ گیز لتمیسن . آسن پاسدارودون نیه يالاننان دتمیسن کندیم . هن ؟ بس نشجه
کی آ بويوردو لار چون اسلام دا يالان یو خدی سنون سوزون حساب دهیز گشت
او پالتاردان او تان بيرده يالان دانیشما (دؤنر رئیس دادگاهها) :

- ساغ او لاسیز . . . عزتیز آرتیق بندە با اجازە . . . خدا حافظ)

(ایستیو چیخسین رئیس دادگاه اشاره ائدیر پاسدار يولونون اوستون کسیر)

جوجه باقر صون

آدسيز

بىر سرمایىھىدار دىلىيەندىن

اى جماعت يېغىشىن جملە مسلمانى گۈرۈن
 اهل ايمانە دىئىن كى گلىن ايمانى گۈرۈن !

بىر قىران دان ئۇتەرى دىنېمە من آنسد اېچەرم
 بابا بوش سۈزدوبولار، جىبىدە كى مىليانى گۈرۈن !

شوشە يە آلدىم ھامى ايشچى اكىنجى قانىنى
 قانىمايانلارا دىئىن دىشىن آخان قانى گۈرۈن !

سېزە سۈزۈر مىش ايدىم كى باھالىق قور تولاجاق
 سىندىپىمان صورادان، مندە كى وجدانى گۈرۈن !

چاپارام دورد نسلا آت ائيلەمەرم بىر كىسە رەحم
 اۋلـ كە مىزدە او جالان نالە و افغانى گۈرۈن !

اعتبارىم نە قدر ، مال نە قىدر ، پول نە قدر
 يىشكە باشلار يانىندا مندە شرف شانى گۈرۈن !

بو كىچىن قىشدا قازاندىق پولى بىز جىب دولوسى
 خلقى سويماقدا گلىن بىزدە كى امکانى گۈرۈن !

يىخمىشام من نىچە ائو هېچ سايى گۆلمىز حسابا
 منه قارقىش ائلەين دول - يېتىم انسانى گۈرۈن !

ات يىمىز آيدان آيا ايشچى نە دخلى منه وار
 سېز باخىن سەرەدمە بىر، ياغلى فىستانى گۈرۈن !

سرمايدە اۋلـ كە سىنىن قدرتە صاحب شاهىيام
 شاه گىڭىر اولدو سادا ايندى بو سلطانى گۈرۈن !

خلق لرین دوستلوق ادبیاتیندان

گوچوروپ اقتباس ائدن: ح - اولدوز

و

* سو حـ سـيـز سـؤـز ثـرـ وـ قـيمـيزـ دـن *

♣ ♦ عـاشـيقـ جـامـبـولـ جـابـاـيفـ ♦ ♣

(قزاقستان خلقى نين گوركىلى عاشيق سيماسى)

قزاق خلقى نين بويوك و گئوركىلى عاشيق سيمالاريندان بيرىسى عاشيق جابايف جامبول اولوبدىر . او، اوز يارادىجىلىغى ايـلـه قـزـاقـ اـدـبـيـاتـىـنـدا دـمـكـرـاتـىـكـ بـيرـ چـهـرـهـ كـيـمـىـ گـئـرـونـورـ . او بو دـمـكـرـاتـىـكـ چـهـرـهـ نـىـ مـرـتـجـعـ ، خـانـ پـرـسـتـ عـاشـيقـلـارـلـا دـئـشـمـهـ لـرـدـهـ أـلـهـ گـتـيرـبـ دـىـرـ .

جامبول گنج (جوان) ياشلاريندا خان ايدولو كـلـارـىـ اوـلـانـ گـلـ مـحـمـبـتـ (گـلـ مـحـمـدـ؟) و دـوـسـ مـحـمـبـتـ (دوـسـ مـحـمـدـ؟) و «شاـشـوـبـىـكـ» لـهـ دـئـشـىـبـ واـنـلـارـاـ غالـبـ گـلـبـ . بوـغـالـبـىـتـ عـاشـيقـينـ خـلـقـىـ شـهـرـتـىـنـهـ باـعـثـ اوـلـسـدـوـ . جـامـبـولـونـ سـازـ اوـسـتـادـىـ قـزـاقـ خـلـقـىـ نـىـنـ گـئـورـكـىـلىـ عـاشـيقـىـ (سوـيرـمـ بـىـكـ) اوـلـوبـ . «سوـيرـمـ بـىـكـ» سـؤـزـلـرـينـ ، جـامـبـولـ عـمـرـونـونـ صـونـ گـونـلـرـىـنـهـ قـدـرـ اوـنـوـ تـامـاـيـشـدـىـرـ : «ھـمـيـشـھـ حـقـىـ گـئـزـلـهـ ، دـوـغـرـوـ دـانـيـشـ ، قـوـىـ سـنـيـنـ بوـغـازـيـنـ يـوـخـ كـوـنـلـوـنـ اوـخـوـسـوـنـ ، سـوـقـوـبـونـونـ تـكـيـنـدـنـ چـيـخـدـيـغـىـ كـيـمـىـ ، سـنـدـهـ اوـزـ كـوـنـلـوـنـدـنـ قـوـپـانـ سـؤـزـوـ سـؤـيـلـهـ» .

گـنجـ يـاـشـ لـارـيـنـداـ مـسـتـقـلـ بـيرـ عـاشـيقـ كـيـمـىـ طـوـىـ لـارـداـ ، مـجـلـسـ لـرـدـهـ فـهـرـمانـلـيـقـ نـاغـيـلـ لـارـىـ دـيـرـدـىـ . جـامـبـولـ بـوـتـونـ عـاشـيقـ نـاغـيـلـارـيـنـدانـ چـوـخـ : «آـلـپـامـيـشـ» ،^۱ «کـورـاـوـغـلـوـ» ، «قـبـرـ» ، «ماـنـاسـ»^۲ و «شـاهـنـاـمـهـ» نـاغـيـلـارـيـنـدانـ مـعـيـنـ فـصـلـ لـرـىـ اوـخـوـبـارـدـىـ ۲۰- اـيلـ عـاشـيقـلـيـقـ تـجـرـبـهـسـىـ قـازـانـانـ جـامـبـولـ ۱۹ عـصـرـيـنـ صـونـىـ وـ ۲۰ عـصـرـيـنـ

۱- پـروفـسـورـ پـناـهـ خـلـيلـوـنـونـ سـ.ـدـ.ـ اـيـىـ خـالـقـلـادـىـ اـدـبـيـاتـىـنـدانـ اـقـبـاسـ اوـلـونـوشـ حـالـيـنـداـ وـئـىـلـدـىـ .
۲- دـهـدـهـ قـورـقـودـونـ ۵- نـجـىـ نـعـرـەـسـىـنـهـ مـرـاجـعـهـ اـئـدـىـنـ ۳- دـهـدـهـ قـورـقـودـونـ ۴- جـىـ نـمـرـەـسـىـنـهـ مـرـاجـعـهـ اـئـدـىـنـ

اول لرىنده بوبوک و آدلى - سانلى عاشيق لارى ئۆزىمە لرده مغلوب ائدبى شهرتى داها آرتىر . اول لرده فردى دردلىرىن دانىشان شاعر، بوايل لرده سىاسى - اجتماعى دۇنيا گۇرۇشوتاپدىقدان صونرا دردلىرى اۆز بازار دىجىلىغىنىدا منعكىس ائدبىر . عاشيقىن اىللىك پۇئماسى ۱۹۲۶ اينجى اىللىدە عرصىيە گلىرى . بو پۇئماين آدى « زامانىن يوروشو » اىدى . جامبۇل بو پۇئمادا (منظومەدە) ، خانلارى ، بىگىڭلرى اودىلى انتقادا باغلامىشىدۇر . عاشيق جامبۇلۇن دۇنيا شهرتىنە باعث اولان پۇئماسى « باطىر اۇته گىن » پۇئماسىدیر . (باطىر اۇته كىن)

قازانچى خلقى نىن گىوركىمىلى قەھرمان لارىندا بېرىسى دىر .

۱۹۳۴ اينجى اىللىدە جامبۇل اۆز يارادىجىلىغىنا شدت و تۈرىر . ۱۹۳۶ اينجى اىللىدە قىزاق ادبىيات و اينجه صنعت انكشافى اوغرۇندادا مسکودا آچىلان ۱۰ گۈن لوك اجلاس لاردا جامبۇل اشتراك ائدىر . مسکودا اجرا اووننان بر نامەلر عاشيقىن دۇنيا شهرتىنە باعث اولور . همان زاماندا مرکزى مطبوعاتىدا عاشيقىن

شعرلىرى چاپ اولور . ۱۹۳۸ اينجى اىللىدە عاشيقىن ۷۵ ياشىينا آياق باسىدېقى مناسبىتى شعرلىرى نىچە دىلە دىلماج اولۇنور . بويو وطن محاربە سىينىدە عاشيق جامبۇلۇن اىيگىد اوغلو فاشىست لر طرفىنندەن گولله لهنىر و عاشيقى قوجا وقتى بو دىنادا تىك قويور . « لىينگر اراد » محاصرە اولدوغو زامان عاشيق جامبۇل « لىينگر ادىلىلار » ، عزيز ائولادىم « آدلى نىغە قوشۇر . بو نىغە او زامانلار راديو و اعلامىيە تو سطىليلە يابىلىر .

ناسفەلە عاشىن جامبۇل اىسکىنچى دۇنيا حىرىتىن صونا چاتان زامانى ۱۹۴۵ اينجى اىللىدە بو دىنادان گۇچۇر . بىر اىلدىن صونرا عاشيقىن مزارى اوستە بوبوک گىندى قورولۇو . عاشيقىن انقلابدان قاباخكى شعرارىن بوبوک فولكولورچى سكىن سېف الله توپلايدىپ چاپ ائدبى .

صون

آذربایجاندا فئودالیزم علیهنه

اقتباس: ح پارلار

قاجاclar نهضتى

اردو باد و اونون اطراف كندارى، تارىخى حادثهار ايله دولودور. بوديارين، گوزهـل اقليم شرايطى ، داـزلـى مـيوـهـلـرى، قـيمـتـلىـ اـيـكـىـ، آـخـارـ بـولـاقـلـارـىـ هـلهـ چـوخـ قدـيمـ دـنـ اـيرـانـ شـاهـلـارـيـنـينـ وـ تـرـكـيهـ سـلـطـانـلـارـيـنـينـ دـقـيـقـىـ اـؤـزـوـنـهـ جـلـبـ اـتـمـيـشـدـىـ. يـادـ اـئـلـىـ اـشـغـالـچـيـلـارـاـ آـرـخـالـانـانـ ، يـشـارـىـ خـانـلـارـ (ـ فـعـوـدـالـهـاـيـ زـمـينـ دـارـ)ـ ، يـيـگـلـرـ ، مـلـكـ دـارـلـارـ وـ وـارـلـيـلـارـداـ رـاحـتـ اوـتـورـمـامـيشـ ، شـهـرـيـنـ يـوـخـسـوـلـ طـبـقـهـ لـهـ رـينـىـ سـوـيـوبـ تـالـامـاقـلاـ مشـغـولـ اوـلـموـشـلـادـولـارـ. الرـيـنـهـ سـلاـحـ گـؤـتـورـنـ يـوـخـسـوـلـارـداـ نـجـاتـ يـوـلـونـىـ قـاجـاقـ دـسـتـهـلـرـىـ يـارـ اـتـماـقـلاـ ، مـبارـزـهـ آـپـارـماـقـداـ گـورـمـوـشـدـولـرـ عـلـىـ عـلـىـ اوـغـلوـ ۱۹۵۸ - نـجـىـ اـيـلـدـهـ «ـ آـذـرـبـايـجـانـ »ـ ژـورـنـالـيـنـداـ درـجـ اـيـنـدـيرـدـيـگـىـ «ـ قـاجـاقـ نـبـىـ »ـ آـدـلـىـ مـقـالـهـ سـيـنـدـهـ گـؤـسـتـرـirـ كـىـ، نـخـجـوـانـ كـنـدـلـرـيـنـدـهـ وـهـمـانـ زـمانـدـاـ اوـرـدوـبـادـينـ دـاغـلـارـيـنـداـ هـلهـ ۱۸۵۷ - نـجـىـ اـيـلـدـنـ كـنـدـلـىـ دـسـتـهـلـرـىـ عـملـهـ گـلـمـيـشـ ، وـهـمـيـنـ دـسـتـهـلـرـپـليـسـ حصـهـلـرـىـ اـيـلـهـ مـتـمـادـىـ مـبـارـزـهـ آـپـارـمـيـشـدـيـلـارـ مـؤـلـفـدـهـ سـوـنـراـگـ گـؤـسـتـرـirـ كـىـ ، باـكـىـ ، تـفـليـسـ ، اـيـروـانـ وـنـخـجـوـانـ دـولـتـ آـرـشـيـوـلـرـيـنـدـهـ اوـلـانـ سـنـدـلـرـدـنـ آـيـدـيـنـ اوـلـورـ كـىـ:

۱۸۶۰ - نـجـىـ اـيـلـدـنـ باـشـلـاـيـارـاـقـ ، ۱۹۰۰ - نـجـىـ اـيـلـهـ كـيـمىـ نـخـجـوـانـ ، اـرـدوـبـادـ ، شـرـورـ-درـهـلـهـيـزـ وـزـنـگـزـورـ مـحـالـلـارـيـنـداـ كـنـدـلـىـ قـاجـاقـ وـوـرـوـشـمـالـارـىـ چـوخـ اوـلـموـشـ. ۱۸۹۵ - نـجـىـ اـيـلـ ماـيـنـ ۲۵ـ (ـ خـرـدـادـ ۴ـ)ـ دـهـ مـحـمـودـ اوـاـ وـوـرـوـشـمـاـسـيـنـدـانـ سـوـنـراـ قـاجـاقـ نـبـىـ اوـزـ دـسـتـهـ سـىـ اـيـلـهـ اوـرـدوـبـادـيـنـ بـيـسـتـ ، يـفـرـواـزـ كـنـدـلـرـيـنـهـ گـنـدـيرـ. نـبـىـ بوـ يـشـلـرـدـهـ اوـلـانـداـ ، اوـرـدوـبـادـ پـرـسـتـيـوـيـ (ـ كـلـانـنـترـىـ)ـ، اوـزـ آـتـلـىـ دـسـتـهـ سـىـ اـيـلـهـ هـمـيـنـ كـنـدـلـرـدـهـ شـالـلاقـ گـوـجـوـنـهـ قـيـزـيـلـ بـولـيـغـرـدـىـ. بـوـخـبـرـ گـلـيـبـ نـبـىـ يـهـ چـاتـانـ كـيـمىـ نـبـىـ، پـرـسـتـيـوـهـ پـيـامـ گـؤـنـدـيرـ كـىـ وـيـرـگـىـ توـپـلـامـاـقـدـانـ آـلـچـكـسـيـنـ، وـ كـنـدـلـرـىـ دـهـ تـرـكـ اـيـدـيـبـ چـيـخـيـبـ گـتـسـيـنـ. اـماـ كـلـانـنـترـ قـبـولـ اـئـلـهـمـيـرـوـ سـلاـحـاـ أـلـ آـپـارـديـقـداـ ، نـبـىـ اوـنـىـ اوـلـدـورـورـ وـ

دستە سىنى كىندرىدىن قۇورۇپ بىسەت ، نىرواز ، پاراگا ، ايليس كىندرىنىدىن جمماعتى دە نبى يە هرجور ياردىم گوستىرىلار . سىزۋاژ كىندىسى كالسوست و اسکونىيان نبى نىن دستە سىنىدە كى قاچاقلارا چارىق، آتلارينا يەھر ويرىيەدیر. نبى يە، و اوئۇن آدملارىنا كىك ايتىدىگى اوچۇن كىنديلىر صونرالار حېسە سالىنلار .

جلغا محالىنин پارا داغ كىندىسى قاراپت ملکيان دا نبى حاقيىندا كى خاطره لەرىنده بىلە دىمىشىدى : «نبى بۇ خسوللارا دىنمىردى. او بىزىم كىندىن اوچ دفعە گللىپ كچىب ايرانسا گەتمىشىدىر . ارمىنى كىنلى لرىندىن پارا داغا ، كالا ، شوروتا هېچ توخونمازدى ، ارمىنى ايلە مسلمان آراسىندا فرق قويمازدى. آنجاق آغالارين وار - يو خونى نۇ توب آلاردى» گوروندىگى كىيمى ، نبى نىن قاچاقلار دستەسى بىن الملل دستە اولموش و بۇ كىيمى خالقىن نمايندەلرى اوز دشمن لرىنە قارشى بىرگە مبارزە آپارمىشلار .

خانلارين ، بىڭىلرین و پاشالارين ظۇلمونىنى تىنگە كىلن كىنلى لردە گۈن بە گۈن دولته ، شكايىت آپارىرىدىلار. اما كىنلى لرىيامېرىدىلر كى ، بىيگىلر ، فتوواللار ، دولتىن تشكيلاتىن فيرلاندىرىدىلار و بونلار هېچ وقت ئۆز طبقەلرىنە اوز دۇندر - مى بەجاقىدىلار ، كىنلى لر بولۇملىرى گۈرۈردىلر و گۈن بە گۈن نفترلىرى پاشالارا و بىيگىلرە و دولته آرتىردى . ظلم ئىلەن تىنگە گەلمىش ملت بالاخە نجات يولۇن مبارزە يولو بىلىپ و ئالىم لرىنن اوز بە اوز دورۇب، دؤيوشدوللارلا كىنلى لر يېز اربابلارينا مالىيات و ئەرمىب ، بىيگارى ايشلەمەبب حتى اربابلارين يېزلىرىنە اوز آرالارىندا بولىدولر. كىنلى لر بولۇملىرىن عىبا حضرت صادقىن بويودوغۇ نا عمل ايلە دىلىرى كى. الزع والزراع ولو كانه عاصباً (بىز او آدامىن كى دىرى كى اوئۇن اوستوندە ايشلىرى . اگرچە او يېز غصب اولموش او لا .

كىنلى لر ۱۸۷۸ قوبىا محالىندا ۱۲۰ ارباب و مباشر اولدوردولار، چوخ يېزلىرى دە رعيتلىرى حرص لرىندىن زمىلىرە اوت و ئەرىپ ياندىرىدىلار جوانشىر محالىنин مرااغە آدلى بىر كىندىنىدە و قىزىل آغاج دا و آيرى يېزلىرىدە بويو ك چىرپشمالار ئۆز قالانى صفحە ۵۳۸

سەھراب طاھەر

* * *

خلىقىم!

ای داغلاردان او جا خلىقىم !
 يومۇرغۇنۇ او جا قالدىر !
 وور، سوورۇسىون ظلمت كۆيىه
 «من آزادلىق يوغۇرۇرام،
 يومۇرغۇملا بو گۈن» دىئە !

* * *

ای مسلكى او جا خلىقىم !
 مرامىنى او جا قالدىر !
 سې وطنە ايشيق - ايشيق !
 بىر تارىخدە هېچ بىر زمان
 كۆزو قاپىق او لامايشيق ؟
 بىز آزادلىق آرزۇمۇزون قاباگىندا
 هېچ واخت بورچول قالمامىشيق !

* * *

ای تارىخدن او جا خلىقىم .
 ئوز حاقىقىنى او جا قالدىر !
 تېب آج كۆزۈن كۆزۈنە سن !
 بىر آزادلىق قرارى باز
 بو گۈنلەرde ئوزۇنە سن !

ھ. تۈلان

اي كارگر ايرهلى ...

اي كارگر !
 ايرهلى ...
 ايرهلى ...

ماين بېرى ،
 بوجۇن سىنىن آد گۇنۇندور .
 عصرىمېزىن آرخاسىنداڭ آخىب گلەن ،
 ياد گۇنۇندور
 اي كارگر
 كورە بىيىنده قامىچى يېرىزولاخ - زولاخ
 صاحبكارلار دنياسىنین حكىمونە باخ .
 سن باخدىقجا ، قولونداڭى زنجىرىنە
 دئىرسنگى

بو دنيادا ،
 بو زنجىردن سواى، منىم نەيم واردىر .
 سن باخدىقجا قولونداڭى زنجىرىنە ،
 هەرائى سالىر توخوندو قجا بىر - بىرىيە
 آفرىقا دا ، آسيادا ، نە فرقى وار ،
 بو زنجىرىن ئۆزە رىنەدە ،
 يازىلەمىشىدۇر پەل تار .

بو دنيانىن بىر اھرمى وارسا اىگر
 الينىدىكى باير اغىنىدىر .
 استعمارىن مزارينا تورپاخ توكن ،
 ايانام آدلى ، دا ياغىنىدىر .

اي كارگر !
 دنيا دوروب سلامينا .
 بو يوك امام خمينى دە ،
 شكر قانىب كلامينا .
 معناسينا دقتله باخ
 سانكى ظلمت قوجاگىندا يانىر چراخ .

تورد کیمە شاعر لرین دن :

جاهد کوله بی

تورکیه نین موفق شاعر لریندن او لان جاهد کوله بی ۱۹۱۷ ده آنادان او لموشدور. او نون شعر لری مختلف نشریه لردە چاپ او لار کن چوخ علاقه ایله فارشیلان میشدیر. بو گونلرده شاعرین صون کتابی «بىشىدى تې شعر ارمغانى» آدلسى جایزە بە لايق گئۈرۇنمۇشدور. کوله بی نین اثر لری تورکیه ز حمتکىش لرینین آغىر ياشايىشى و اونلارین حقيقىندن مدافعه ائتمىك موضوسو ايلە برابر بوتون دونيا كوتلەلرینىدە عايدى دىرى. او دونيانىن هېيشىندە حقسىز لىك گئۈرور سە امپر يا لىزم، خصوصى ايلە آمرىكانى او زدا گۆزورور. آشاغىدا شاعرین «اينجە صنعت و ادبیات» هفتە لىگىبىندن كۆچۈرۈلۈمىش «آمرىكا» شعرىنى گىتىرىرىك :

(ب) (۱۰)

آمرىكا

ايلكىن كريستف كولومب آچدى آمرىكانى ،
صوفرا بىز .

او ميدلر آرالدى گوندىن - گونه .

آزالدى سعادتىمىز و چۈرە گىمىز .

بىر او شاق آغلا رساداغ باشىمندا

او گۆز ياشلارىندا آمرىكا آخار .

وور دولارسا بىرىنى، فيشقىرىدى سا قانى ،
بىلىن ، او گواله لردە آمرىكا وار .

انسان انسانا كۆله او لدو سا و آسىلدى سا
او دار آغا جلا رىندا آمرىكا وار .

آما بىز يىشە مقاومت گۆستەرە جەپپىك ،
صونون جوموز اوقدەر ! جاهد کوله بى

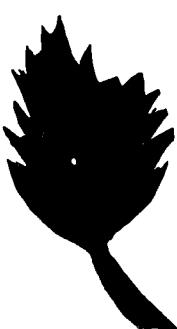
اورمو او غلو

«لېپرال»

آزادلىق بويو بورجلويم !
 قوى بو قالار ،
 منيم اوره گىمده كى منلىكىمەن ئۆتكۈنە
 ياشايش وئرسىن ،
 قوى بو قالار ،
 منيم دويغۇمدا !
 اوره گىمده !
 قاسىر خالى - دالغالى دىزە دۇنسون ،
 من !
 بو قىزىل قالارىن ،
 هر داملاسىن !
 هر گىلەسىن !
 مين كره سوزە جىڭ قلمىمىدىن ،
 دوزە جىڭ شعرىيە ،
 بو قالار !
 اېتىتلىر قانى دىر !
 كىشى لر قانى دىر !
 قادىنلار قانى دىر !
 انسانلار اجان باغىشلايان انسانلار قانى دىر
 آدى - سانى ،
 آدىزىز - سانسۇز ،
 بو قالارىن هر داملاسىندا !
 هر گىلە سىنندە !
 كىدرىن :
 مەھىنتىن ،
 نەفرلىن ،
 عصىيا الدان ،
 مېنلىرىجە دستان وار ،

آزادلىقىم آياخلاندى ،
 باغىردىم ،
 قىلىم سىندىرىلىدى ،
 هاراي تېرىدىم ،
 تېپ چومساخلاندى ،
 آجىشىدىم ،
 قازلىقىم اودا چىكىلىدى ،
 آلاولاندىم ،
 دىلىم باغانلىنى ،
 ئۆزلىم ايلە دانىشىدىم ،
 سن !
 دويمادىن ،
 قانمادىن ،
 ئۆرمەدىن ،
 دىئدىن يالاندىر ،
 دىئدىن يالاندىر ،
 نە باسفىن وار ، نە ياساق ،
 نە بايدىرماق وار ، نە ايشكىنچە ،
 وارلىقىمى دائىب منى داشلادىن ،
 سايدىن شوللىرى ، شەنلىك باشلادىن ،
 باشىن آخىردا !
 فيكىرىن ،
 پاي - بۇلۇش ائتمىكىدە اولدو ،
 آياخلاندىن خلق يولوندا ئۆتكۈن قىزىل
 قالارى !
 آما من !
 آزادلىق اىچيون آخان آل قالارىن هر
 گىلە سىنە ،

سن !
 اۇزۇنۇ بىزىيەن ،
 آرادا گۈزەن ،
 سن مىن او بىونچۇ !
 سن بىر صويفۇنچۇ !
 آياخالادىغىن قىزىل قانلارىن ،
 هەر داملاسىندان !
 هەر گۈلە سېندىن مېنلەر جە - مېلىما نالار جا
 زەختىش يومۇغۇ دوغۇلۇر،
 چىكىشىدىن آغىر !
 پولاددان محكىم !
 مېنلەر جە - مېلىما نالار جا ،
 او جو زەھرلى سونكۇ گۈپەرىر !
 سن مەيمىم اصىيل دوشما نىم !
 سن بىر صويفۇنچۇ ! سن بىرقان سوران !
 ايندى .
 نوبە سىنىدىر لېپرال ،
 باغىر !
 ھاراي تېپ ا
 نالە ئەت
 سىنин بىزەكلى اوزلۇگۇن خلق ألى ايلە
 دىيدىلەجاك ،
 سىنин يېرىن تارىخ زىبىل لېتكەدىر ؟
 سۇلمۇش چىراغلارى ،
 خلق اۇزو ياندىر اجان ! ...
 ۱۳۵۹ ر. ۸۲۸ - اورمەيە
 اورمو اوغلۇ

ھەرەملاسى خلق اېچۈن باغىر بىر :
 اسکىندرىذۇ لەقدەرىن بويىنۇز ووار بويىنۇز و !
 سن اى لېپرال !
 آل قانالار اىلە وارلىغىمى دانىبىان ،
 سىنин طېتىقىن بودۇ ،
 قاپى دان قاۋولان !
 باجادان سوخۇلان !
 كاھەدان آزادلىق گىئىمى اىلە خلقىدان
 دانىبىان ،
 او بىدۇرماق اېچۈن ،
 آلدادماق اېچۈن ،
 قان سورماق اېچۈن ،
 سن ؟
 منىم اصىيل دوشما نىم ،
 جىلادىم ،
 وارلىغىمى ئالايان ،
 مەختىمۇ مەختى اوستە قالايان ،
 سن !
 خلق قەرمانلارىنىن قانىن تۆكىن ،
 سن اۇزۇندا !
 آزادلىق باغىرىن سۆكىن ،
 گۈنئە پىرە چىكىن ،
 سن !
 وارلىپىا ،
 زورلۇپا ،
 قودۇزا يو لداش ،
 يوخسو لا غنۇم ،
 سن ھەمە شە آڭلى ،
 خلق ھەمە شە پىادا ،
 سن ھەمە شە توخ ،
 خلق ھەمە شە آج ،
 سن بىر اوپىون باز !
 مېن اوزلۇ شىطان ،
 سن بىر كىلەك باز ،
 مېنىيەك آخىتاران ،

ح.م. صدیق

بررسی و انتقاد کتاب:

جغرافی آذلارین سری

(راز نامهای جغرافیائی)

کالیف: آیدین محمدوف، نشریات دولت آذربایجان، باکو ۱۹۶۹

نامهای جغرافیائی، جایها و آبادیها، همانند انسانها، زاد و مرگی دارند و یادگارهای فراموش نشدنی اجداد مردمی هستند. انسانها وقتی نعمت تحرک و حیات برجای می‌باشند، هرگوشه‌ی آنرا نیز مانند فرزدان خود نامی می‌نهند، برکوهها، دودها، دیهها و قلعه‌هایی که می‌سازند و شهرهایی که بنا می‌کنند.

نامهای جغرافیائی آذربایجان اسناد زندگی از فرهنگ ملی و مدنیت خلق آذربایجان هستند. تاریخ آنها با تاریخ مردم ما بستگی دارد. ده مورد تحقیق و تعیین منشاء نامهای جغرافیائی آذربایجان تاکنون - تا آنجاکه نگاذند - میداند - مستقلاً اثربرتر نشده است. کتابچه‌هایی که مورد بحث این گفتار است، اثربرتر نشده است. با ارزش تازه چاپی است ده مورد تاریخ و منشاء برخی از اسماء جغرافیائی آذربایجان که از نظرگاه، آگاهی بر نظرات زبانشناسی متوجه برای ما قابل دقت و اهمیت است.

نویسنده برخی از نامهای جغرافیائی آذربایجان را برگزیده و برای آنها درسه فصل به ترتیب (پیش بحث کرده است فصل یک: نامهایی که منشاء علمی آنها «وش» است فصل دوم: نامهایی که ده خصوص منشاء آنها (وایاتی موجود است و احتمال دستی آنها می‌دود فصل ۳ - نامهایی است که منشا افسانه‌ئی دارند.

ده فصل اول بر روی نامهای: آذربایجان، آبشرون، آلتی آغاج، باکی، قادقاز، مغان، شوش، خزر... عالمانه تحقیق شده است و ده فصل‌های دوم و سوم، دایات و افسانه‌هایی که ده مورد منشاء نامهای جغرافیائی: بردع، قوبوستان، قویا، آذ، گنجه، ناخجی وان، شکی، شامانی موجود است، تدوین شده است ده فصل اول ده مورد منشاء برخی اسامی عقاید جالب و تازه‌ئی ادائه شده، مثلا: ۱ - نام آبشرون Abshenoer (که تاکنون محققان ایرانی مركب از «آب + شوان» میدانند و برخی خاورشناسان از جمله زیدتیس «وسی آب شیرین»، انگاشتند، مؤلف کتاب بعض شکل تعریف شده‌ئی از «آفشاران» با «آفشاران» - نام طایفه‌ئی ده آذربایجان - می‌داند.

۴ - مولف از همین اصل دا
ایتمولوی نام دیای خود - که تاکنون
به دهها اسم نامیده شده (خوز، کاسپین،
دند، شیروان، آلبان، طبرستان،
گرگان، مازندران و غیره) استفاده
می کند .

باها به نظریه‌ی پروفسوردیمچی
زاده که مولف بدان استناد می کند ،
نام اصلی این کاسپی و خوز (خازار)
است که هردو یك کلمه و بیک معناست
جزء اول هردو ترکیب همان واژه‌ی کاس
و خاز - نام طایفه‌ی دا
آذربایجان جزو دوم یعنی pi و ar هر
دو نشانی جمع دو زبان مختلف
هستند . بنابرین هردو ترکیب نام طایفه‌ی
مزبور (ا) به خود گرفته است .

مؤلف علاوه بر توجیه علمی معنای
نام دیای خوز ، افسانه‌ی دا نیز که
در میان مردم آذربایجان دارد
منشاء این نام موجود است ، ذکری کند
بنا به این افسانه ، شش دو زبان باد
می‌ایستد و قسایقهای ماهیگیران
نمی‌توانند بدیا بروند و دو دو ز هفت
جوان لاود و قهرمانی بنام خوز پس از
مباحثه با آسمان بخاطر دش مجدد باد
و همانی مردم از گرسنگی ، خود (ا)
قربانی دیا می کند و مردم نام او (ا)
وی دیا می نهند . مولف کتاب غیراز
اسامي قافقاز و خوز ، کلمات دیگری

قالانی صفحه ۳۸

(ب) کلمه باکی (باکو) (ا) که
تاکنون اکثرآ از یشه‌ی بخ Bagh ایرانی
معنای خدا (دد : بغداد ، بغداد و
جز اینها) می‌گرفتند ، معنای مکان
خدا ، مولف با استناد به نظریه بانو
دکتر سادآ شود بگلی دکتر دعلوم تاریخ
مربوط به‌اسم قبیله (باگی) یا Bagi
«باکی» میداند که در آذربایجان
مکونت داشتند .

(۳) علمای زبانشناسی ایرانی
تاکنون اکثرآ کلمه‌ی قافقاز (ا) مرکب
از قاف (گویا معنای کوه) و پسوند
مکانی آذ ، (ظاهر : شیراز) میدانند
دلی مولف کتاب چنانکه عباسقلی آقا
باکیخانوف فیلسوف و متفکر آذربایجان
دسدی گذشت - حدس زده بوده این
باکوه افسانه‌ی «قاف» خویشاوند
میداند بنا به نظر مولف ، مردمان قدیم
جنوب آذربایجان منطقه کوهستانی
قفقاز (ا) که همیشه سرد ابرها گم کرده بود
مرز دنیای بشری و خدائی میدانستند و
مردان دلیر و جنگاود آنجا (ا) «دیو»
(معنای «وشانی - خدا) و زنان
زیبا و افسونگریش (ا) پری (افرشته)
می‌نامیدند . طایفه‌ی هم که در این
سرزمین کهن مکونت داشت بنام قاز یا
کاس یا خاز مشهود بود مردمان ایران
(پادس) ، کلمه قاف (اکه در زبان خودشان
معنای کوه است با او از قازکه نام‌سکنی
این منطقه از آذربایجان بود ترکیب
داده واژه مرکب قافقاز (ا) مانته‌اند .

«قان فاماڙى»

اصغر فردى

(ادبى قىطعە)

دونهايا سىغما يان دونها بويونجا

آغىزلا دا گۈن حكايىتىن وار

(محمد راحيم)

صدام اؤنوندە دوروب سىنه گۈمىش بىر عسگرى خاطير لاييرام کى شهيد او لوبدور . ياتاغى افق ، بشىكى گۈپلر ، ياسىدىنى گونش ، قورقوشومدان آرخالىق گىتىپ ، چاپىشىر . يىل هۇرمەدن پېر تلاشىق تىللەر خورما آغا جلا رىنا دولاشىپدىر . شىمىشكى كىمى گىشىج پارلا يىب ، تىز سونن عسگر مەعرابدا دوروب نماز قىلىماق اىستېيىر . بىز سىسين اشىدمىرىيەك ، آنجاق آنيريق كى محاربە نىلەيىر ، آخى يىل شىلتەخلىق ائدىرىدى . سجادەسى «دشت آزاد گان» دىر ، فراتىلە دجلە قوجاقلاشىب ، باغير لاشان يىرده دستماز آلمىش ، گون چىرتلامامىش «آخىنى» باشلامالىدىر ، آخىنى باشلامادان اوں ناما زىن قىلما لىدىر . «صىحوم آچىلما سىنى تارى» هاوا ايشىغلانسا گونش ، تىسيىھى سجادەدن اوغرۇلا يار . بىر تىسبىح كى دانالارى گوللەلدىر . مجاهەد ، ناما زىن سىنىق قىلاجاق ، قصر ائتمە لىدىر . بىر يىنچى ركعتىن «قانلى شهر» دە ، اىسکىنچى ركعتىن «گىلانغۇر» دە .

عسگر آلنин قورقوشوما قويوب ، سجادە يە دوشدو . «محراب شفقتە اۋۇرمو سىجىدە دە گۈر دوم !» عسگر بىر ناما زقىلىمالىدىر كى سىسىن دن «شىلمىچە» نىن خورمالىغىلارىندان سلاح گۈپىرە ، شسطە قان دالغالارى گۈرۈنە ، گوللەلدەر دىل آچا ، دوشمنلىرى سوسا . افق لىردى ، صدام لار بىزىكىب ، او سانا . دوشمن تىربارلارىنىن قطارلارى سارسىلا ، ظولۇمكارلار قارا اوزلۇ دومانىلار كىمى اربابلارىنى سارى كۈچە ، قورخۇسوندان چىغىرلا ردا گىز لەننلر ، آستا - آستا - آدىم گۈتۈرنلر ، قورخا - قورخا آه چىكەلر ، بغداد لاردا ، اردىنلاردا ، سعودى دە ، امارات عربىدە «الموت على الامپر بالية ، الموت على الرجعيون ، الموت على الصهيونية» و حتى على السلاح ، فالدىرىن سلاحلارى ،

بقيه خلقيم

اي کشچيکميش آزادليقدان او جا خلقيم
 آزادليغى او جا قالدىر !
 چتوىر او نو اودبو سكوره نسیر الارا !
 مرحىم ائلە نىچە مىن ايل
 قان ھايقيران يار الارا !
 بايران ايلە دونن مىن - مىن
 پاسدىري بلان شەيدلىرىن مزارينا !
 چتۇرىسن دە ابديت باهارينا !
 داكابر - ۱۹۷۸

بقيه اي كارگر . . .

دەھرملەپىن منتى وار كارگرىن ھەنرىنە»
 او كېمىدىر دوشۇنەسىن بولالامىن عظەتىنەن
 مىشل كېمىي ايشيق ساچىر، علو یقىن سەرىنە
 اي كارگر
 آددىپەلارىن مەعنى - مەتىن .
 آلتىندا كى آخان ترىن ،
 دامەجىسىندان ايشيقلانىر ، بېرىز كەمىز ،
 ياشىللانىر داغ - درەمىز .
 او گۈنكى سەن
 حقىم دەئە دانىشدىقجا سەنديكادا ،
 شىكاڭونون گوچەلىرى دوشور يادا .
 او گۇنلەن خاطر يەله
 بوجۇن سەنین آد گۇنوندۇر .
 كېچن عصرىن آرخاسىندان آخىب گەلەن ،
 ما يېن بېرى ،
 شاد گۇنوندۇر .
 اي كارگر
 اېرىھلى . . .
 اېرىھلى . . .

بقيه عباس عمىنىن . . .

۲ - بول چكىب ، احتىاجى او لان لارا مىلا
 ۱۵۰۰ نفرە هەرسىنە ۷۰۰۰ بىا ۱۰۰۰ تومن
 بورج و تۈرىپ ايل دە مىن تومن آلاجاق دى ?
 ۱ - شورا قورمۇسۇز ؟
 ۲ - هن ، ۸ نفرلىق شورامىز وار
 ۱ - نە ايش لە يېتىشىر ؟
 ۲ - كىدىن بوتون اىشەلىرىنە او باخار ، شهرە
 گىشىپ كۆپن گەنلىرىنەر ، ياغ ، نفت ... هەر اىشە او باخار
 ۱ - اىشەلى سو وارىزدى ؟
 ۲ - بوخ بىر بولاغ وار او ردان گەنچىنەر ورخ .
 زەمىلىرىمىزىدە سوسۇزوندان يانار .

۱ - دكتىر ، دوا - درمان ؟

۲ - هەنج - هەنج نوخوش او لاندا گەركە اھە
 يا تېرىزە گىداخ .

۱ - دولەتىن نە انتظارىز وار ؟

۱ - جوخ - چوخ دەمەينىن باشا گلمەز آما
 اينىدى « ۲ نفرە هيٺىت » اىسترىك ، بېرىدەقند .

۱ - قند مەگر و تۈمىزلىر ؟

۲ - كۆپنەن و تېرىلىر آما گۇرورىسىن دا ايشىمېز بىر
 جوردىكى تىز - تىزىبورولوب دىنجلەمكىدىن او ترى
 گەركە چاي اىچاخ ، و تېرىلىر آما گۇرمۇر

۱ - آيرى سۇزۇن يو خىدى

۲ - بوخ

۱ - خدا حافظ

۲ - خوش گىلدوز گۈزلىرىم او ستووندە گىنە هەرمە گەلىن
 ۱ - گۈزلىرىمىز او سته خدا حافظ

ائل قەرمانى

Babak

(بابك)

مجلە سینەن بېر مقالەنین خلاصەسى . Soviet Film

انگلیسی دن چۈزۈرەن : اورمولۇ حبیب

رنگلى، ایکى قىستىدە، ائىلى بىردىلى فىلم

Elder Kuliev	، ائلدار قولىف
--------------	----------------

Enver Memed Khanly	، انور محمد خانلى
--------------------	-------------------

Rassim Balayev	، راسىم بالايف
----------------	----------------

Shakhmar Alekberova	جاويدان بن شهرك نقشنىدە ، شاهمار على اكير او
---------------------	--

بابك ، اورتا عصر لرده (قرون وسطىدا) آلوندن ساچىلان بېر ايشيق كىمى ، قارانلىق گىچەلەرى ايشيقلانىدىرىدى . او زىـان ياد ائللى اشغالچى لار قارشىسىندا ساواشماق اوچون ، آذربايچان حلقى اونون باىرااغى آلتىنا يېيىشىدى . او خلق اوچون بېر آيدىن و آراد گله جىڭى موشتولۇق وئردى . يىنى «بابك» آدلىسى ، رنگى فيلم بىزە او زاق گىچىمىشىن حادىئلىرىن دانىشىر . بو فيلمدە ان مدرن هنرى تكىيىكلر اىشلە دىيىلىپ كى بىزە او بۇيۇ كى كوتلەوى (نودەاي) فالخىش دان (قيام) دانشىلىسىن .

بو فالخىش دان ھلەدە فولكلورى ماھنى لار و ناغىل لار ، كتابلار و نمايشنامە لىرده ياد او لىونور . بو فيلم بىزە بابكدىن بېر دوغرو سىما وئرير . اونون انسانلارىن آزادلىغى ، برابرلىگى و قارداشلىقى - او غروندا و قارتلاشمىش (پوسىدە) قورو تعصب قارشىسىندا آپاردىنى مبارزەنى گۈسترىر . بو فيلمدە اىكىت قەرمانىن نقشىن راسىم بالايف - Rassim

Balayev او بنايير .

بابك او ايلديرم ساياق (برق آسا) قياميin ايلك مرحله لرينده
بير هؤيلسه كك (شنابزده) جوان كيمى ظاهر اول سوركى دليل و منطق
عوضىنه احساسات گوجونه آرخالانير . او لده او نون ايستكلارين ، كاملا
منطقه اي خصلت لرى وار . مثال اوچون : او نون قونشو لاري بير كۇ تو
(بد ذات) دله باشى نين و سىلەسى ايله هده له نېرلر - (تهدىد اولورلار).
يا غى لا ردا غلاردا فالىر لار و اورادان - دۇرەدە كى كىندرلە باسقىن ائدىرلر .
يا زىق دفاسىز كىدللى لرى تالا يير لار و اكىنچى لىردىن آغىر با جلالار آلىر لار .
بابك يا غى لارا بير ياددان چىخمايان قولاغ سورماسى و ئىرير . او ، اوز
ايىاملى يولدا شلار يلا بير ليكىدە بير سىلدىر م قىادان ياغىلارين قالاسى نين
ايچىنه دېر ماشير . بابكىن قو حا للهسى جاوىدان .

بابك گىلە بشنچى ملا حطە سىز اىشلە گەۋەرە اخطار و ئىرير . و
ادنون سۇزو دوز چېخىر . يا غى لارين باشچى سىن ئولدورمك ، يا غى لار
طرفيمند بير نلافى ئىمك حىرتى ايله ، گۇناھسىز آداملارىن - ئولومو
ايله نتىجە لە ئىر . تىكىجە بير يول قالماشىدى ، او دا كىدللى لرى بىر ده اندە ئلىرى
ئۇز يېرىلىرىندن انىشىگە سالما غىيدى . بو ايش كىدللى اسرىن اورە گىن
سرىنلە دېر . بابكىن قيامي نين سسى هربانما يايلىر .

بابك بير بىن المللى جنبشى رەھبىلىگە ئىللە بىر كى نە تىكىجە
آذربايجانلى لار ، بلکە عربلر ، كوردلر ، ارمىنى لر ، گرجى لر و فارسلار
و آيرى خلقىلار ده اونا قاتىشىر لار .

آذربايغانىن آدىليم يازىچىسى انور محمد خانلى Enver -
Memed Khanly - بوفىلمە داستان يازىپ . يازىچى و كار گىردان
(ائلدارقوليف) ايكىسى ده او زمانىن ، رسملىر و دبلرىن چوخ دقىق
شكىلده نشان و ئۇرمگە علاقە گەۋستربىلر .

قالانى گلن نموه ده

بقيمه نئجه جينه ...

ائشيتديق لاري همان جهره ايبرهه باجيم دئدى : اگر جين يو خدي پس او قدر منيم كلفجه يو نومى كيم او غورلى بىب . دهدەم دئدى : بوقيز دوزدىير بير گشجه من پولالارىمى سايىب ۵۰۰ تومن ننهندن گىزيلين كرسى تووندا گىزلىتىدىم . سحر دوردوم گۇردومن له له وار يوردى يوخ هامى تصديق ائلەدىكى ايش جىنىن ايشىدى . مخصوصاً قوجا نەم كە تائيد تائيدىن اوستونن ياغدىرىدى .

بالاجا باجيم هو له سك دئدى : بلى اگرجين يو خدي پس گىچن ايل يايدا منيم توپوق پايىمى كيم يشىب سومو كىلىرىنده گلىم آلندان گىزلىتىمىشىدى . الله اولن لوبىزه رحمت ائلمسىن ، رحمتلىق شفique باجيم سۆزۈن اولىنندن آخره قدر اسکىلى ۶۰ - ۵۰ دفعه باشىن آشاغا يو خارى آپارماقىنان تائيد ائلەدىكى ايش جىنىن ايشىدى . او گوندن اللەدان گىزيلين دېيل سىزدىن نە گىزيلين بىر آز كفرمە صدمە دەيدى . ولى الحمد لله كارلى دېيلدى . او نا گۇرە كى سالىب چىخاننان صورا گۇردومن از قرار معلوم ايكى جورە جين وار : مسلمان ، كافر . مندە بىغمىرلار يېچىننە جرجىسى تاپمىشىدىسم يانى اولارىن دئدىق لارينا اىنسانىب ۵۰۰ تومن اوغورسىم ، تو يوغ اوغرۇيىن جىنه اعنقاد گىتىرمىشىدىم .

بو قضىيە دن نىچە ايل گىشىدى . آى دولاندى ايل دولاندى گون او گون او لدى كى ساكى اولدوخ يازىچى . ۴-۵ دانا وان يكاد ، گۇز نظر انودن آسلامى . گوندەدە او زىرىرىك سالىدقى كى بىدنظر دەيمە سىن .

گۇنلرده بىر گون جرىيە شريفه «اولكر»ه مقالە و تردوخ . اوستوندە يازمىشىدى آيليق مجلە آمما ۵-آى دان بىر چىخاردى . البتە اولاردا دا تقصىر يو خدى . جەھىمین بىر گونى بو دىيانىن مىن ايلدى . آذربايجان مطبوعاتىنىندا ۵ - ۴ آىي فارس مطبوعاتىنىن بىر آى دى . باشا روش يانى پوللارى اولىماز ۴ آى دان بىرىن چىخاردارلار آدىن قوياللار «آيليق» مجلە تور كە ساياسى بوكى مجلە او لدە ماھنامە اولار صورا فصل نامە صورا نسل نامە صورا قورتولار گىتىر ايشىنىن دردىنىن دالىسىجا . اپشىم يوخ گىشتىدۇق مسافرتە گىلدۇخ گۇردوخ واپلاڭى . «نو رانلى» نىن شعرى «ساوالان»

آدینا يازيليب . عباس بارزىن « شعرنو »ى « بحر طوپل » تكين نشر ساياقى يازيليب . او دا كثير الانتشار روزنامه آختارير كى اعتراض ائله سين . زامانوفون مقالەسى نقابى آدینا باسيليب . ايتگىن شعرى « اصلاح!!؟! » او لوب و . . . هو له سك قاشديم اوز مقالىمین دالىنجا . گۈرددوم بير تىتر « ع . پ » منىمىدى بىرده ٤-٣ دانا جراحي دان جان قوتارميش ، قول - قىچى سينيق جمله .

أونا ياخ قاج بو تابا ق-ساج هشچ كىمدن سىس چىخىمادى . هشت تحريره نىن هانچىنان قىر . ساققىز كىمىي يابىشدىم آنداماندا اىشىدىكى والله منىم خېرىم يوخىدى . ئەليم ئەلدىن اوزولوب بىر بوجاقدا او توروب فىكرە كېتىدىم . الله گۈرە سن بو ٧-٨ نفر هيئەت مدیرەدن صورا كى عجايىب روز گاردان هيئەت تحريره آدلانىرلار ، كىم بىزىم مقالىيە ئىل - آپارىب ئىل گىتىرىپ . عقللىم بىرىشە چاتىمادى بىردىن بىرە رحمەتلىق ارشىمەدوس تكين دىك داشلاندىم . تاپدىم - تاپدىم . اوزودى حضرت مستطاب جىن . الله شاهدى او گوندىن ائله جىنه خلوص نىتىپىن اعتقاد بىلەمېشىم كى اىكى نفر او زاقدا دانىشاندا دىيرمە جىندىن دانىشىرلار . تىزقاچىب دىيرم بلى جىنин وجودى وار حتى مقالەدە اصلاح ائلەر . او گوندىن ھر مجلسى دە سۆزى بوروشدورب گىتىرم جىن . اوزومدە او لورام مەتكلم وحدە .

بو يۇن صباح دا هيئەت تحرير سىچىنە من جىنە رأى و تەرجىخاگام يازاجاغام :
الجن وكل مشتقاتهن اجمعين به عددًا سعدين . يسانى جىن و فەك - فامىل لىرى .
ايىنى گىتجە - گۈندۈز او تورام دورام « او لىكىر » هيئەت تحريره سىنە رحمەت او خورام كى بىزى بو دىندا لا يە قصاصى دان ، او دىندا آتشە جەنمەن دۇناردى ،
والا اڭر يوزملا يوز گون ، يوز آيە او خويىيدىلر ياجىن مېھىسى « بحث آزاد » دا قويولىدى ، ابوجهل ساياقى قبول ائلەمەزدىم .

آما ايىنى اوزوم درجه بىر جىن مېلىغىيم .

الله ھامىنى جىن مېلىخ لرىندىن ائله سين آمین دىين دىل لر لال او لماسىن . آمین
پارب العالمين .

قارداش نىمىسى

دەدە قورقۇد، سىين آلدىم
دەلدىم آرخامدى اينانىدىم
آرخا دوردوقدا «سەندى» يىم، ساوالان
ئاك ھاوالاندىم

سېلە قارشى قاوالاندىم
د جوشغۇن، ون دا قانى داشدى
منه بىر ھايلى سىن اولدۇ

ھەرىسىز بىر نفس اولدۇ ..
او، ئاينى نەممەسى قاۋازاندى، اور كىل
قولاغ اولدۇ
يىشە قارداش دىلەرك، قاچسادا باشلار
ایاغ اولدۇ

قاچدىق اوزلەشىدик آرازدا ..

يىشە گۈزلىر بولاغ اولدۇ
يىشە ئەملىر قالاغ اولدۇ

«شەرىيار»

شمالى آذربايجاندا بوراخىلان
«ادبىيات و اينجە صنعت، زورنالى ئىن

نمرەسىنده قان قارداشلار يەمىز دەدە
قورقۇد» سىينە سىن و ئەرەرك،

«توبىغا جاواو، امراضىي ايلە بازىلمىش
طنزلىرى آقىشلايىب و دەدە قورقۇد»

زورنالى حاققىندا بىلە بازىپ لار :
«ملا نصرالدىن» ئىن خەلقلىرى :

دەدە قورقۇد گولور !

«ملا نصرالدىن» زورنالى اۇز
وروندە الدوغو كەمىى، بوگون دە
بىر سىرا ياخىن شرق اۇلەكەللىرى

مطبوعا ئىنا تائير قۇوهسىنى ساخلايىر.
حاصىپىدا جنوبى آذربايجاندا نشر

اولۇنان بىر سىرا عزت و زورناللاردا « ملا نصرالدىن » روحو جوخ آيدىن دويولور .

ئېرىزىدە آذربايجان دېلىنده چىخان « دەدە قورقۇد »، زورنالى ئىن ۸ - نجى نمرەسىنده درج

الدىلمىش « گلن مكتوبلارارا طنز جاوابلار » ي اوخوجولار يەمىزىن ئظرىنە چاڭدىرىرىق «

طنز جاوابلارى چاپ ئەتكىكىن صۇنرا، جىلىن اوزھرىنە كى كارىكاكور و شعر
حاققىندا ايسە مطلبلىرى و ئېرىلىپىدىر . بىز ادبىيات و اينجە صنعت « زەختىشكىلىرى ئىن بۇ -

؛ موللا نەسەرەدىنин ھەلەفلەرى

„Дәдә Горгуд“ Ж ү լ ү р

دەدە قورقۇد ۸

ادبىي مجلە

بىرىنچى اىل، سىكلەرنىچى نىز، ئۇمن آپلىق مەجلە

۵۰۱۲۷۹

پەنك دادلىك جەنەلەپىن خەلقلىرى
جىلەرىن دەشىر اسەردىن دەلى
ئەلەر اولۇپ ھەۋا ئەنەن مەھىپىن
اسېنەن ئەلتەن و جوخىمىزىن
سەمسەنە يەئەنەن دەشىرەن كەنەر تۈرەك
دەلە بالىنە دەشىرەن كەنەر تۈرەك

آپلىقلىرى جاپ

«Дәдә Горгуд» журналының 8-чи көмкөсүнүк үзтабагы

«Молла Нەسەرەدىن» журналы өز ڊەۋرىيەدە ئەلدىم،
бу күن دە بىر سىرا جازىن Шەرق ئەلەپلەرى مەتбутىتىنە تۆسۈر
گۇزىسىنىڭ سەلەپلىرى، ھۆزىردا چەنۇبى آزىزبەيچەندا ئەپىر ئۇلۇ
بىر بىر سىرا گەزىت ۋە журنىپلەرىدە «Молла نەسەرەدىن» رۇ
لۇ چەخ ئەدىن دۇلۇپ، تېرىزىدە آزىزبەيچەنلىكىندا چەخىك
«Дەدە Горгуд» журналыныڭ 8-чи көмكөسىنە دەرە ئەدىمىلىش
«كەلەن نەملىپەر تەنەز (رىشىقاندى) چاپىلەرىم ئەخىلەپەر
اممىزىنى نەزەرئەن چەتىرىرىق

خەبەرچى

لېرىزىدە ئەتكىكىن صۇنرا، جىلىن اوزھرىنە كى كارىكاكور و شعر
حاققىندا ايسە مطلبلىرى و ئېرىلىپىدىر . بىز ادبىيات و اينجە صنعت « زەختىشكىلىرى ئىن بۇ -
فرەنگىي علاقە ساخلامالا رىنە آقىش دېلىپ و اوئلارا يېنى - يېنى موققىتلىرى دېلىپ يېرىيىك .
دەدە قورقۇد

نەجار اوغلى

کەپىش كورۇمى

من بۇ كەپىش كورە سىن ايشچى يەز ندان گۇرۇرم
 بو عزيز كوردىرى من تبرىزە مەمان گۇرۇرم
 گۇرۇرم من كورە دە كوردىرى كەپىش كىسىرى
 ظولم او لۇنمۇش بىرى اوردا فراوان گۇرۇرم
 زاغەلىرىدە ياشىرى آرواد - او شاق دىلە
 بونلارون جىملە سىنى وارلى يە قوربان گۇرۇرم
 صېھىدىن شامە كىمى پالى-چىق اىچىنەنە چابالىرى
 من بىلە ايشچى لرى مظلوم دوران گۇرۇرم
 بونلارون فرقى ندىر كاخدا كى انسان لارىلە
 بو يازىق خلقلىرى لايق احسان گۇرۇرم
 باخىرام عقل گۈزىلە او جادان كاخ لارا من
 اوردا كى كەپىشى من قىرمىزى بىر قان گۇرۇرم
 ياشايىر تورباق اىچىنەنە نىجه نو گول بالالار
 بوسوسۇز گوللىرى من آخىرى خندان گۇرۇرم
 شهردە بىر او شاقا شخصى ماشىن، شخصى اطاق
 كورە دە عريان او شاقلاڭ گۈزى گريان گۇرۇرم
 گۇرۇرم آرواد - او شاق پالچىق اىچىنەنە قارالوب
 ايشلە ماقدان يورولوب زىنلى پېشان گۇرۇرم
 گربوگۇن بونلارا من دكتر او لوب نسخە بازام
 يىتىپ اىچماقى بو گون بونلارا درمان گۇرۇرم
 قالانى صفحە ۵ دە

جغرافی آدلارین . . .

اڻ منشاء اسم قبيله کامن نباشه است .
 ۵ - قهلا نظريرات (اتجاعي) (اجع
 به نام تبريز موجود بود که گويا تبريز يعني
 جايي که «قب»، «آنجا» و يغنه مي طود
 و اين (ا) منسوب به افسانه مي پنداشند
 کـ به موجب آن زبيده خاتون (زن
 ها)ون الرشيد که بيمار بود قب خود (ا)
 دـ آنجا (يغنه) و سلامتى خود (ا) باز
 باشه . تمام زبان شناسان اين نظريه
 (اتجاعي) - قرون وسطى (ا) دکرده اند
 بنا به نظر چهارفسود آيدين مولف كتاب
 نام تبريز با تحليل جزء اول آن يعني
 تبر (ا) ابطاط باشد . تبر (داشكال
 تبر (Tafr ، Tasf ، Talf' ، Tafr ،
 حائل (b) به (z) دو حائل (b) دو
 فو (مهای گوناگون موجود است . حدم
 ذه ميشود که اين اشكال همه تحرير
 اذ فود قدیمي Turk (Turk (نام
 خلقهای تركی (زبان) بود ، باشند .
 وقتی اين حدم قریب به يقین ميشود
 که می بینیم اين کلمه دـ نام مکانهای
 موجود است که ساكنان آنجاهای نزبان
 (آذربایجانی) محبت می کنند نظیر:
 تو (ـ) ان ، تو (ـ) ش ، تو (ـ) لیس ، تو (ـ)
 کرکوك عراق) .
 به ظن ما (ـ) آذربایجانی متراواف
 است (اتو) (کيز) (نام هكدة دـ آذربایجان)
 Talf + arf دـ تلفار (Tarf
 (ـ عراق) به معنای سرزمین قوهای است
 يعني سیر (ـ) يغنه اين کلمه هنین است:
 Tarp → Turk → Tarb (p)
 (ـ)
 (ـ) (ـ) (ـ) (ـ) (ـ) (ـ) (ـ) (ـ) (ـ) (ـ)
 پس تبريز فرم آديايني (ـ) فادسي کلمه
 آذربایجانی - تو (ـ) ، تو (ـ) است .

بقيه وصال حسرتى

مجلسد، بالاشين حيات يولداشى شاعر
 «مدینه گلگونون» آناسينى گوردون . دانيسنا
 بيله ديم . آما غملی با خيش لاريندان وصال
 حسرتى او خونوردو .
 ياسدا، بالاشين آناسى قاباگى سۈزۈنۈ

تکرار ائديردى :
 «گلمسين بير يول گۈرۈم ، صورا جەنم
 او دونا يانسام دا عىبىي يوخىدى»
 صون

بقيه قاچاقلار نھختى

وئردى ۱۸۷۰ - تا ۱۸۸۰ دا كىمى جماعتىن
 داها صبرى داشدى ، اليزابت پسل ، نخجوان،
 لنكران، زنگەزور و قوبادار عىيت لرىن داعو الاري،
 دولتىن و خانلارين و پاشالارين عليهنە مسلحانە
 مبارزه سورىتىن دوشىدى . كندلى لرىن ايگىد
 جوانلارى دسته . دسته او لوپ قىتوداللار حمله
 ائلهيب و او نلار زورونان آلسىدىيفى يېزلىرى
 انصافى نان اوز اصلى صاحب لرىنин آراسىندا
 بولدولر

بو دسته لره كندلى لر «قوچاق» دىير ديلر .
 بو قاچاقلار يىدلار كى قوبور دو لار اربابلارين
 بو غازىندان سرپن سو آشاغا يسا گىددىسىن .
 اربابلار بو قوچاقلارى يوخودادا گورنده
 دىيل لرى تو تولوردى و قورخودان آغىز لارى
 اىلىرىدى .

عليپرضا حمیدە خو

وصـال حـسـرـتـى

(بالاش آذر اوغلونون آناسى نين اولومى مناسبىلە)

خلىق شاعرى يمىز بالاش آذر اوغلونون ۳۵ اىيل آيرىلىق او دونا يانمىش آنا .
آناسىنى گۈرەر كن بو بىاتى يادىما دوشدى :

قىزىل گول او لمابايدى سارالىب سولما بايدى

بىر اولوم بىر آيسىرىلىق هەنج بىرى او لمابايدى

گۈرشن ۱۰ - گون صونرا آذر اوغلونون آناسى نين ۳۵ اىيل وصال حسرتىلە دؤйونن اورە گى دايىندى كىشى روز گاردان كوسولو گەنتىدی . او نون اولومو چوخ اورە كلرى گۈپىنه تدى .

من ، بالاشين آناسى «الله باغيش» دايى ايله دانىشا دا حالى بىرى يول دئىندى .
اوزونە گىلنەن صونرا «دىيە سە قىمت او لميا جاق ، بالاشى گۈرمەدۇ كە ئەلبىل ...»
دىيىب صونرا قارداشى اوغلونا يواشجا وصىت ائتىدىگىنى گۈردىم . گۈرە گىنىدىن
(دامادلارىندان) ائشىتىدىم كى اولوموندان يارىم ساعات قاباق ، قۇنشۇ يىاڭلىن گاز
كېسولونون سىينە گۆزلىرىنى آچىپ «آى او شاقلاڭ بىر گۈرۈن ئەلبىل بالاشدان
كاغاذ گىتىرەن وار » دئىشىدىر . بالاش ۳۵ اىسلە بىر آندا او لسا بو انسان آنانىن
خىالىندان آيرىلما يىشىدى . من بالاشين آذربايچان مەجلە سىنە چاپ او لان يىنى
عكسينى آناسينا گۈستەرىدىم . او عكسين بالاش او لدوغۇنَا اينانىمادى گمان اوغلۇنۇ
آيرىلاندا گۈردو گوكىمى ۲۵ ياشىندا گۆزلە بىر ردى .

ياس مجلسىنده ، آذربايچان ملى حكومتىنىدىن صونرا سووهت آذربايچانان
گەندىلرین قايدا بىلمە دىكلىرىنىن علەنى سوروشدو . معلوم او لدو كى «بازرگان»
دولتى ، موقتى او لماتق ماھاناسىلە ايشى بويۇندان آتىب . يىنى دولت اىسە .
باشىندا يوخارى لارىن يالنىز اوزلرىنىن ، عائلەدن آيرىلىب قايدا بىلەك حقلرى
او لدوغۇنۇ بىلدىرىپىدىر .

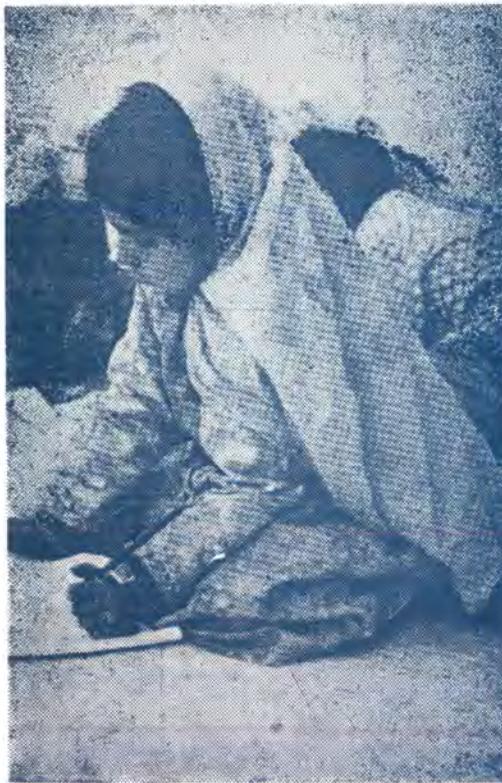
کىيم ياتىب كىيم او ياق؟

ح. اولدوز	خليل رضا
<p>«من بىلىرم كىيسم يانىب كىيم او ياق دىرى گىچەلر» ايىشگىنچە گۇرۇمۇش انسان نه ياتار نە دىنچەلر ظولماكارلار جىلادلار سرخوش او لوب ياتارلار ظلمە قىارشى دورانلار «او ياق قالار گىچەلر» خلق لىزىن اوغرۇندا جاننان گىشچىن انسانلار بوزلۇ سودا قالارلار «آيساق او سته ياتارلار» نۇره چىكىر خلقلىرى زىھىتكىش حققىن اىستىر امپر يالىزم بىسىر سىدىن «ياتا بىلمەز گىچەلر»</p>	<p>من بىلىرم كىيم ياتىب كىيم او ياق دىرى گىچەلر آناسىنىن يانىندا ياتار لومىڭ جوجهلىر ياتار قوشلار ، آرىلار پروانەلر جوجهلىر آنjac گۇيىدە اولدوزلار او ياق قالار گىچەلر قىلمەلر چىن سارلار آياق او سته ياتارلار ېتىش گىلامارلار بو داق او سته ياتارلار آمما چايسلار چشمەلر ياتا بىلمەز گىچەلر شىرىل - شىرىل آخان سو نه سە دىيەر هو جەلر</p>

و من اياته خلق السموات و الارض و اختلاف
الستنكم والوانكم ان فى ذالك ليات للعالمن

(روم سوده می ۲۲ مینجی آیه)

« اوونون (آلاهین) نشانه لریندن ، يش و گوئی لرین يارانیشی و دیل لرین
و نزادلارین جوره به جور او لناسیدی . بونلار بونون دنیا انسان لارینا
آلاهین نشانه لرین گوستریر . »

هئچ خلقین ، هئچ ملتین
دیلینی دانماق او لماز
سنده ای آذر بالام
اؤز دیلینده او خو ، ياز

♦ دلی دو مرول ♦

♦ عز رائل و دلی دو مرولون و رو شما سی ♦

(مجله میزین ۸ و ۹ و ۱۰ اینجی نظر لرینه مراجعته اندین)